

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 30.1.2019.
COM(2019) 22 final

Dokument za razmatranje

Prema održivoj Europi do 2030.

Prema održivoj Evropi do 2030.

Sadržaj

Predgovor prvog potpredsjednika Timmermansa i potpredsjednika Katainena	2
1. Održiv razvoj za poboljšanje životnih uvjeta: konkurenčne prednosti Europe.....	3
2. Europski i globalni izazovi	8
3. Prema održivoj Evropi do 2030.	14
3.1. Temelji politike za održivu budućnost.....	16
3.1.1. Od linearнog na kružno gospodarstvo.....	17
3.1.2. Održivost od polja do stola.....	19
3.1.3. Energija, zgrade i mobilnost otporni na promjene u budućnosti.....	21
3.1.4. Osigurati socijalnu pravednost i potporu pravednom prijelazu na održivost....	24
3.2. Horizontalni čimbenici za prijelaz na održivost	27
3.2.1. Obrazovanje, znanost, tehnologija, istraživanje, inovacije i digitalizacija	27
3.2.2. Financije, određivanje cijena, oporezivanje i tržišno natjecanje	29
3.2.3. Odgovorno poslovanje, društveno odgovorno poslovanje i novi poslovni modeli	
33	
3.2.4. Otvorena trgovina utemeljena na pravilima	34
3.2.5. Upravljanje i osiguravanje usklađenosti politika na svim razinama	35
4. EU kao predvodnik održivog razvoja u svijetu.....	37
5. Scenariji za budućnost	39

Predgovor prvog potpredsjednika Timmermansa i potpredsjednika Katainena

Mi Euroljani možemo biti ponosni na postignute rezultate. Integracijom i bliskom suradnjom ostvarili smo dosad nezabilježeno blagostanje, visoke socijalne standarde i velike mogućnosti za naše građane. Svoja zajednička načela i vrijednosti demokracije, ljudskih prava i vladavine prava ugradili smo u Ugovore i izgradili slobodnu i jedinstvenu Europsku uniju.

Taj uspjeh dugujemo činjenici da Euroljani postavljaju visoke ciljeve. Naša snažna demokratska kultura potiče žustre rasprave, a tako i treba biti. Sada nije trenutak za opuštanje i pasivno promatranje dok se pred našim očima odvija povijest. Stalno trebamo raditi na poboljšanju životnog standarda svih Euroljana, boljoj sigurnosti, obrani i osnaživanju svih građana te zaštiti od raznih prijetnji s kojima smo suočeni, bilo da je riječ o terorizmu ili klimatskim promjenama.

Svijet je u stanju previranja i usred smo četvrte industrijske revolucije. Sve se mijenja i ta promjena utječe na sve nas. Pretvarati se da to nije tako znači zanemariti zdrav razum. Pitanje je samo jesmo li žrtve te promjene ili ćemo je prihvatići i usmjeravati. Euroljani se suočavaju s hitnim izazovima kao što su uništavanje okoliša i klimatske promjene, demografske promjene, migracije, nejednakost i pritisak na javne financije. Građani su zabrinuti za svoju budućnost i budućnost svoje djece. Stvaramo ekološki dug koji utječe na sve. Ako ubrzo nešto ne poduzmemos, taj dug morat će uz visoke kamate vraćati buduće generacije.

Europska unija dužna je služiti europskim građanima, a ne obrnuto, te im mora pomoći u ostvarivanju njihovih snova. Isto tako mora učinkovito i hitno rješavati njihove probleme, a da bi to učinila potrebno je najprije utvrditi stvarno stanje i suočiti se sa stvarnošću i nepobitnim činjenicama. Međutim, te činjenice ne bi trebale izazivati zabrinutost i strahove, već nas potaknuti na djelovanje.

Mnogi od tih problema povezani su s izazovima koji ne poznaju državne granice i ugrožavaju radna mjesta, naše blagostanje, naše životne standarde, našu slobodu i zdravlje. Niti jedna država ili nacija ne može se učinkovito s tim izazovima nositi sama. Potrebna nam je dimenzija Europske unije, koja je, kada je ujedinjena i odlučna, globalna sila na koju treba računati. Međutim, ni europska dimenzija u konačnici neće biti dovoljna. Potreban nam je plan za globalno djelovanje, koji je najbolje artikuliran kroz 17 ciljeva održivog razvoja. Te ciljeve potpisale su 193 države, uključujući Europsku uniju i njezine države članice. U tim ciljevima ucrtan je plan za prevladavanje sadašnjih izazova, poboljšanje našeg staništa, našega gospodarstva i života.

Održivi razvoj složeno je pitanje, ali jednostavan koncept: osigurati da naš gospodarski rast omogućuje model razvoja koji donosi pravedne ishode za čitavo čovječanstvo te da ne trošimo više resursa nego što ih Zemlja može ponuditi. To znači da moramo modernizirati svoje gospodarstvo kako bismo se prilagodili održivim obrascima potrošnje i proizvodnje, ispravili neravnoteže u svojem prehrabrenom sustavu te usmjerili svoju mobilnost, proizvodnju i potrošnju energije te dizajn građevina na put održivosti. Kako bismo u tome uspjeli i ostvarili ciljeve održivog razvoja, moramo angažirati cjelokupnu svoju znanost, financije, porezni sustav i upravu.

To nije pitanje lijevih ili desnih, to je pitanje ispravnog ili pogrešnog puta. Srećom, Europska unija ima dobру polazišnu točku zbog svojih snažnih konkurentskih prednosti. Europa je razvila standarde zaštite okoliša koji su među najvišima u svijetu, provodi ambiciozne klimatske politike i zagovara Pariški klimatski sporazum. U okviru svojih vanjskih politika i otvorenog trgovinskog programa utemeljenog na pravilima, Europska unija ta održiva rješenja podijelila je s trećim zemljama.

Europska unija utemeljena je na pretpostavci da se „svjetski mir ne može se očuvati ako se ne ulažu kreativni napori razmjerni opasnostima koje ga ugrožavaju”, kao što je Robert Schuman vrlo elokventno sročio prije gotovo 70 godina. Danas riječima „svjetski mir” možemo pridodati riječi „dobrobit i opstanak naših građana”.

Plan održivosti pozitivan je i njime se nastoji poboljšati život ljudi. Europa ima sve što joj je potrebno za suočavanje s najvećim izazovima. Mi to možemo ostvariti zajedničkim snagama. No potrebno nam je sudjelovanje sviju i politička volja. Dok se drugi povlače, Europa mora stremiti prema naprijed, poboljšati svoju konkurentnost, ulagati u održiv rast i biti predvodnica ostatka svijeta.

Nije dovoljno samo imati jasnu viziju, već se moramo dogovoriti o konkretnom načinu njezina ostvarenja. Ovaj dokument za razmatranje naš je doprinos toj raspravi.

Ne bismo ga mogli završiti bez neprocjenjivog doprinosa europskih dionika. Civilno društvo, privatni sektor i akademska zajednica sudionici su u ovoj raspravi. Platforma na visokoj razini s više dionika za ciljeve održivog razvoja, koju je Europska komisija pokrenula 2017., vrlo je pozitivan primjer povezivanja transverzalnih ideja.

Namjera razmatranja iznesenih u ovom dokumentu jest u nadolazećim mjesecima među građanima, dionicima, vladama i institucijama potaknuti raspravu o budućnosti Europe, pripremiti strateški plan Europske unije za razdoblje 2019.–2024. i odrediti prioritete sljedeće Europske komisije.

1. Održiv razvoj za poboljšanje životnih uvjeta: konkurentске prednosti Europe

U rujnu 2015. na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda zemlje diljem svijeta potpisale su Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030., s njegovih 17 ciljeva održivog razvoja, te su usuglasile konkretan popis mjera za dobrobit čovječanstva i planeta¹. Svjetski čelnici obvezali su se da će iskorijeniti siromaštvo, zaštititi planet i osigurati mir i blagostanje svim ljudima. Ciljevi održivog razvoja, zajedno s Pariškim sporazumom o klimatskim promjenama, plan su za bolji svijet i globalni okvir za međunarodnu suradnju u području održivog razvoja i njegove gospodarske, društvene, ekološke i upravne dimenzije. EU je bio predvodnik u donošenju Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i u potpunosti je predan njegovoj provedbi.

Održivi razvoj – razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjih generacija bez ugrožavanja mogućnosti budućih naraštaja da zadovolje svoje potrebe – duboko je ukorijenjen u europski

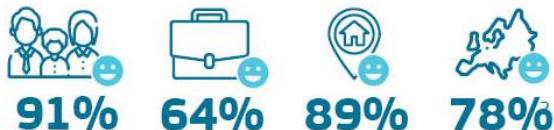
---

¹ Glavni tajnik UN-a Ban Ki-moon na sastanku na vrhu Ujedinjenih naroda za donošenje razvojnog programa za razdoblje nakon 2015. u New Yorku 25. rujna 2015. Dostupno na: <https://www.un.org/press/en/2015/sgsm17111.doc.htm>

projekt. Europske integracije i politike EU-a pridonijele su prevladavanju poslijeratnog siromaštva i gladi te su stvorile prostor slobode i demokracije u kojem su europski građani mogli doseći dotad nezabilježeno blagostanje i dobrobit.

EU neprekidno nastoji ostvariti uključivija društva utemeljena na demokraciji i vladavini prava, a to načelo ugrađeno je u članak 2. Ugovora o Europskoj uniji². Socijalni i zdravstveni standardi EU-a među najambicioznijima su u svijetu te je Europa kontinent koji ima najveći očekivani životni vijek. Naše socijalno tržišno gospodarstvo stvorilo je blagostanje i sigurnost zahvaljujući snažnim sustavima socijalne skrbi. Znatnim ulaganjima u istraživanje i inovacije potaknut je razvoj novih tehnologija i proizvodnih modela koji omogućuju održiviju upotrebu resursa i primjenu digitalnih rješenja. Za to su od ključne važnosti zdravi proračuni i moderna gospodarstva, dok je napretkom prema uravnoteženim fiskalnim politikama i strukturnim reformama smanjena razina duga i potaknuto otvaranje radnih mjesta. U trećem tromjesečju 2018. stopa zaposlenosti osoba u dobi od 20 do 64 godine povećala se na 73,5 %, što je najviša dosad postignuta razina u EU-u. To pozitivno utječe na produktivnost i rast u Europi. Iako su gospodarske, socijalne i teritorijalne razlike među državama članicama i regijama i dalje prisutne,³ kohezijska politika EU-a pridonijela je rastu svih njih i smanjenju tih razlika diljem kontinenta (uzlazna konvergencija). Nadalje, EU je postavio neke od najviših socijalnih standarda i standarda zaštite okoliša, uspostavio neke od najambicioznijih politika za zaštitu ljudskog zdravlja i postao svjetski predvodnik u borbi protiv klimatskih promjena, a njegove države članice ostvarile su izuzetan napredak u mnogim područjima Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. Sve to pridonijelo je činjenici da je EU jedno od najboljih mesta za život na svijetu, ako ne i najbolje.

Većina ispitanika zadovoljna je svojim obiteljskim životom, zanimanjem, životom u zemlji u kojoj žive i životom u EU-u.:

Budućnost Europe, istraživanje Eurobarometra iz 2017.

Europska unija jedno je od najboljih mesta za život

- ✓ Među 20 najsretnijih zemalja u svijetu čak je devet država članica EU-27, a na samom vrhu te ljestvice nalazi se Finska⁴.
- ✓ Općenito zadovoljstvo životom u EU-u, na temelju subjektivnog osjećaja dobrobiti europskih građana, iznosi 70 %.⁵

² SL C 202, 7.6.2016.

³ „Moja regija, moja Europa, naša budućnost: Sedmo izvješće o gospodarskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji”, 2017. Dostupno na: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr.pdf.

⁴ World Happiness Report 2018 („Izvješće o sreći u svijetu za 2018.”), autori: John F. Helliwell, Richard Layard i Jeffrey D. Sachs.

⁵ Eurostat, pokazatelji kvalitete života. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators

- ✓ Jedanaest država članica EU-27 nalazi se među prvih 20 zemalja prema svjetskom indeksu napretka mladih (Youth Progress Index⁶) Europskog foruma mladih. Taj indeks jedan je od prvih instrumenata koji se razvijen kako bi se dobila potpuna slika o životu mladih danas, neovisno o gospodarskim pokazateljima.

61 % Euroljana vidi Europsku uniju kao mjesto stabilnosti u nemirnom svijetu te je optimizam u pogledu budućnosti EU-a sve veći

Izvješće Eurobarometra iz 2018.

⁶ Europski forum mladih, svjetski indeks napretka mladih 2017. Dostupno na: <https://www.youthforum.org/youth-progress-index>.

Države članice EU-a među najuspješnijima su u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja

 U usporedbi s ostatkom svijeta, sedam država članica EU-27 među **10 je vodećih** na svjetskoj ljestvici indeksa ciljeva održivog razvoja, a sve države članice EU-27 među **vodećih su 50 od 156 ocijenjenih zemalja:**

Države članice EU-27 bilježe **najbolji prosječni rezultat za cilj održivog razvoja br. 1** (Iskorijeniti svaki oblik siromaštva).

Države članice EU-27 bilježe **drugi najbolji prosječni rezultat za cilj održivog razvoja br. 3** (Osigurati zdrav život i promicati dobrobit za sve bez obzira na dobnu skupinu).

Države članice EU-27 bilježe **najslabiji prosječni rezultat za cilj održivog razvoja br. 12** (Osigurati održivu potrošnju i proizvodnju) i **cilj održivog razvoja br. 14** (Održiv razvoj uz očuvanje i održivo iskoriščavanje oceana, mora i morskih resursa).

Postoje **zнатне разлике** među državama članicama i unutar samih država u postizanju **cilja održivog razvoja br. 10** (Smanjiti nejednakost unutar svake države i među državama).

 Tijekom proteklih pet godina EU je ostvario **dobar napredak** u ostvarivanju gotovo svih ciljeva održivog razvoja.

9
◀ umjeren otklon
▶ umjeren napredak
4 3
znatan napredak

Izvor: Pokazatelji ciljeva održivog razvoja Mreže za rješenja za održivi razvoj; Eurostat, Održivi razvoj u Europskoj uniji, izdanje 2018.

Međutim, ništa nije potpuno ili trajno. Naša demokracija, naše gospodarstvo i naše prirodno okruženje iziskuju stalne napore kako bi se postignuti rezultati konsolidirali, negativne

posljedice gospodarske i finansijske krize u potpunosti prevladale, poboljšanje zdravlja, blagostanja i dobrobiti odvojilo od uništavanja okoliša, društvene nejednakosti prevladale i kako bismo se suočili s izazovima koji ne poznaju državne granice.

Upravo smo usred četvrte industrijske revolucije, a promjene koje ona donosi utjecat će na sve nas. Pitanje je samo hoćemo li moći na njih odgovoriti u skladu sa svojim vrijednostima i interesima. EU i njegove države članice raspolažu snažnim konkurenčkim prednostima koje nam omogućuju da preuzmemos vodstvo i moderniziramo svoja gospodarstva, očuvamo prirodnji okoliš i poboljšamo zdravlje i dobrobit svih Europskih ljudi. To će zahtijevati prihvaćanje ciljeva održivog razvoja te daljnje ulaganje u inovacije i nove tehnologije kako bi nam one pomogle u preusmjeravanju našeg gospodarstva i društva na put održivosti.

Moramo razmisliti o tome kako unaprijediti svoje obrasce proizvodnje i potrošnje. Moramo djelovati odmah kako bismo zaustavili globalno zatopljenje i gubitak ekosustava i biološke raznolikosti, koji ugrožavaju ne samo našu dobrobit i izglede za održivi rast, već i život na ovom planetu. Iako za to imamo sposobnosti, vrijeme nam ističe. Nejednakosti i teritorijalne razlike i dalje su raširene, unatoč postignutom napretku. Rješavanje tih problema važno je za društvenu pravednost, ali i zaštitu i jačanje socijalne kohezije te osiguranje socijalne i političke stabilnosti u državama članicama EU-a i među njima.

Osim toga, svjetski poredak utemuljen na pravilima koji se poštuje i koji je učinkovit najbolja je protuteža zakonu džungle i anarhiji s nuklearnim oružjem, ekstremizmom i ograničenim resursima. Nacionalizam utemuljen na ideji „moja zemlja na prvom mjestu“ opasan je i sve više jača te može dovesti do razmirica i sukoba. Nekoliko zemalja počelo je okretati leđa svojim globalnim obvezama u pogledu dobrobiti čovječanstva, sigurnosti, zaštite okoliša i klimatske politike u suprotnosti s poretkom utemuljenim na pravilima.

Ciljevi održivog razvoja nisu sami sebi svrha, već nam služe kao kompas i karta. Oni pružaju potrebnu dugoročnu perspektivu koja nadilazi predizborna razdoblja i kratkoročne trijumfe. Oni su naš orijentir kako bismo bolje mogli njegovati stabilne demokracije, izgraditi moderne i dinamična gospodarstva te dati svoj doprinos svijetu s poboljšanim životnim standardima i smanjenim nejednakostima u kojem nitko nije zapostavljen, uz istovremeno stvarno uvažavanje granice do koje možemo iskorištavati naš planet kako bismo ga mogli ostaviti u nasljeđe budućim generacijama.

Ciljevi održivog razvoja

Izvor: Ujedinjeni narodi.

Od početka svojeg mandata Junckerova Komisija radila je na uključivanju održivog razvoja u svoje politike⁷ i postavila temelje za sljedeću generaciju održivih politika – od europskog stupa socijalnih prava, novog Europskog konsenzusa o razvoju do strategije „Trgovina za sve“ utemeljene na vrijednostima, strateškog angažmana za rodnu ravnopravnost i europskog prostora obrazovanja, od paketa za kružno gospodarstvo, paketa „Europa u pokretu“ i energetske unije do strategije plavog rasta i strategije za biogospodarstvo te od plana ulaganja i akcijskog plana o održivom financiranju do plana EU-a za gradove i akcijskog plana za prirodu itd.

Junckerova Komisija predložila je i povećanje održivosti financija EU-a jačanjem veze između financiranja EU-a i vladavine prava kao i postavljanjem ambicioznijeg cilja u iznosu od 25 % za rashode povezane s klimom u budućem proračunu EU-a.

Junckerova Komisija nedavno je predstavila dugoročnu stratešku viziju uspješnog, modernog, konkurentnog i klimatski neutralnog gospodarstva EU-a do 2050.⁸ Tom vizijom otvara se put za strukturni pomak europskog gospodarstva i poticanje održivog rasta i zapošljavanja.

Sve te strateške politike morat će se u potpunosti i nedvosmisleno provesti na terenu kao i dopuniti dalnjim mjerama s obzirom na međuovisnost svih politika. Pritom treba voditi računa o novim izazovima, činjenicama i dokazima koji će se pojavljivati. U tom smislu važnu ulogu imaju socijalni dijalog i dobrovoljne mjere privatnog sektora.

EU je u iznimno dobrom položaju za preuzimanje vodstva. Zbog politika povlačenja drugih svjetskih sila nastaje politički vakuum. Time se EU-u pruža prilika da preuzme inicijativu i bude predvodnik ostatka svijeta.

U svibnju ove godine europski će građani glasovati za novi Europski parlament, dok će nova Komisija preuzeti dužnost na jesen. Datum završetka strategije Europa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast⁹ sve se više primiče. Stoga se moramo okrenuti prema sljedećem europskom petogodišnjem ciklusu i sljedećem višegodišnjem finansijskom okviru (VFO) za razdoblje 2021.–2027. Europsko vijeće¹⁰ pozdravilo je namjeru Komisije da objavi ovaj Dokument za razmatranje, kojim bi se trebalo utrti put za sveobuhvatnu provedbenu strategiju u 2019. Ovim dokumentom za razmatranje otvara se rasprava o dalnjem razvoju vizije održivog razvoja EU-a i fokusu sektorskih politika nakon 2020. kao priprema za dugoročnu provedbu ciljeva održivog razvoja¹¹. Komisija želi pridonijeti istinski sveobuhvatnoj raspravi o budućnosti i za budućnost Europe, a održivi razvoj neraskidivo je povezan s tom budućnošću.

2. Europski i globalni izazovi

Zahvaljujući reformama na svim razinama, temeljne ekonomске značajke EU-a bilježe rast nakon gospodarske i finansijske krize¹². Međutim, najnovije prognoze¹³ upućuju na potrebu

⁷ U Prilogu 3. dokumentu za razmatranje detaljnije se navode glavne inicijative Junckerove Komisije za doprinos Programu Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i Pariskom sporazumu o klimatskim promjenama.

⁸ COM(2018) 773 final.

⁹ COM(2010) 2020 final.

¹⁰ EUKO 13/18 – sastanak Europskog vijeća (18. listopada 2018.), Zaključci, III.12.

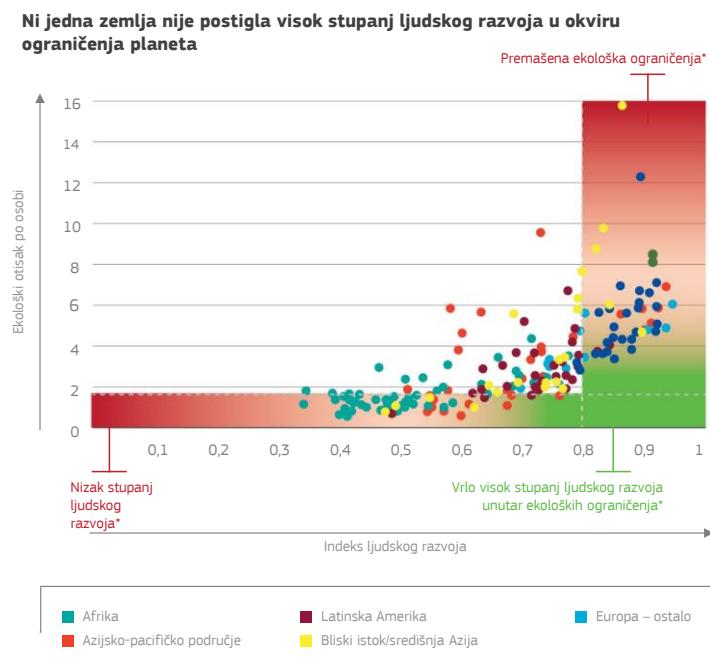
¹¹ COM(2016) 739 final.

¹² Godišnji pregled rasta 2018., COM(2017) 690 final.

povećanja stopa rasta, smanjenja stopa duga i zadržavanja fiskalne discipline kako bi se osigurao okvir za snažno gospodarstvo. Ako ne poduzimamo mjere za povećanje gospodarske otpornosti i rješavanje strukturnih slabosti, sljedećih godina mogli bismo se suočiti s gubitkom zamaha i znatnim rizicima od gospodarskog pada. S druge strane, ako provedemo potrebne strukturne reforme, možemo osigurati veću dobrobiti i bolju budućnost, među ostalim ulaganjem u istraživanje i inovacije, javne usluge, sustave socijalne skrbi i zaštitu okoliša. Potrebno je djelovanje na razini EU-a i država članica kako bi se osigurali fiskalni i mirovinski sustavi otporni na promjene u budućnosti, uključujući stabilne porezne prihode na jedinstvenom tržištu.

Osim toga, brojni izazovi sve su kritičniji i ugrožavaju našu dobrobit i gospodarsko blagostanje. Svi su oni složeni i međusobno snažno povezani, što znači da rješavanje jednog od njih može imati pozitivne posljedice na druge.

Najveći nedostatak u pogledu održivosti i naš najveći izazov jest ekološki dug koji stvaramo prekomjernim iskorištavanjem i osiromašenjem prirodnih resursa, što je prijetnja našoj sposobnosti zadovoljenja potreba budućih naraštaja u granicama našeg planeta. Na svjetskoj razini pritisak na ključne resurse, od pitke vode do plodnog zemljišta, dovodi u opasnost opstojnost ljudske vrste. Danas čovječanstvo iskorištava prirodne resurse koji 1,7 puta premašuju kapacitete planeta Zemlje¹⁴. S obzirom na to da se globalna potrošnja materijalnih resursa u razdoblju od 1900. do 2015. povećala četrnaest puta, a predviđa se da će se od 2015. do 2050.¹⁵ više nego udvostručiti, svijet se ubrzano kreće prema nekoliko prijelomnih točaka. Uz pritisak na okoliš, to predstavlja ozbiljan izazov za gospodarstvo EU-a, koje ovisi o materijalima s međunarodnih tržišta.

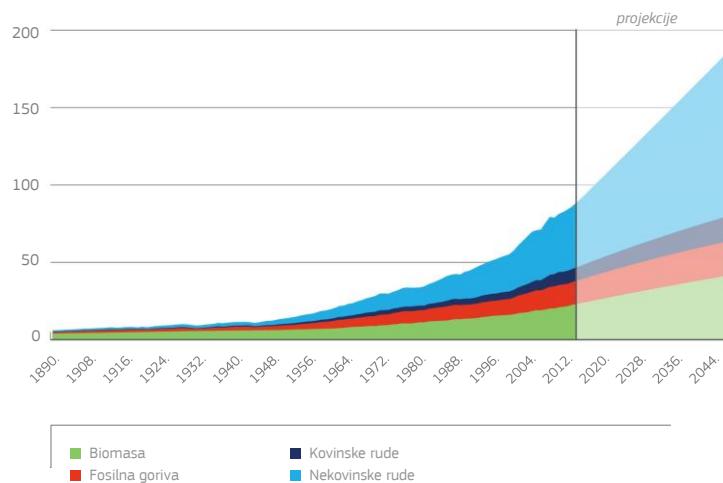
Izvor: Mreža „Globalni otisak“, UNDP.
Napomena: Podaci o indeksu ljudskog razvoja i okolišnim ograničenjima iz 2014.

¹³ Evropska ekonomska prognoza – jesen 2018., objavljena 8. studenoga 2018. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip089_en_0.pdf

¹⁴ Mreža globalnog otiska. Dostupno na: <https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/>.

¹⁵ Evropska komisija, Pregled iskorištavanja sirovina za 2018.

Prijelaz na kružno gospodarstvo ključan je zbog neprestanog rasta globalne ekstrakcije sirovina

Izvor: Evropska komisija, EIP za sirovine, bodovna tablica učinkovitosti upotrebe sirovina za 2018. na temelju Programa UN-a za okoliš (povijesni podaci) i Hatfield-Dodds i dr. (2017.) (projekcije).

Ljudsko djelovanje sve više ugrožava bioraznolikost i ekosustave, te se u samo 40 godina broj jedinki vrsta kralježnjaka smanjio za u prosjeku za 60 %¹⁶. Tropske šume sve se više uništavaju te svake godine nestaje površina približno veličine Grčke. To nije „tudi problem” – u EU-u samo je 23 % vrsta i 16 % staništa u dobrom stanju. Proizvodnja hrane životinjskog podrijetla zahtijeva iznimno velike zemljишne površine¹⁷, a sve veća potražnja za morskim plodovima znatno opterećuje morske ekosustave¹⁸.

Globalne emisije stakleničkih plinova i dalje rastu alarmantnom brzinom, a glavni su pokretači tog trenda potrošnja energije, ali i prekomjerna potrošnja resursa i uništavanje ekosustava. Na promet otpada 27 % emisija stakleničkih plinova EU-a, a mnoga urbana područja krše dogovorena ograničenja onečišćenja zraka u EU-u. Proizvodnja hrane i dalje znatno pridonosi potrošnji vode, energije i onečišćenju te je odgovorna za približno 11,3 % emisija stakleničkih plinova u EU-u. U EU-u fosilna goriva još uvijek primaju javne subvencije u iznosu od 55 milijardi EUR godišnje, odnosno oko 20 % vrijednosti europskog uvoza goriva, unatoč ambicioznim mjerama EU-a za dekarbonizaciju i obvezama postupnog ukidanja subvencija preuzetih na razini G-7 i G-20¹⁹.

Ukupno gledajući, EU je uspio smanjiti svoje emisije i odvojiti ih od gospodarskog rasta, čime je odlučno pridonio globalnim naporima, uzimajući u obzir i emisije ugrađene u europski izvoz i uvoz²⁰. Međutim, potrebni su još veći napor, kako na razini EU-a, tako i globalno.

¹⁶ WWF. 2018. *Living Planet Report - 2018: Aiming Higher* („Izvještaj o stanju planeta za 2018.: Viši ciljevi“). Grootten, M. i Almond, R.E.A. (ur.). WWF, Gland, Švicarska.

¹⁷ Evropska agencija za okoliš (2017.), *Food in a green light: A systems approach to sustainable food*, („Hrana kroz zelenu prizmu: Sustavan pristup održivoj hrani“).

¹⁸ SWD (2016) 319 final.

¹⁹ COM(2019) 1.

²⁰ Dubinska analiza uz Komunikaciju Komisije COM(2018)773, odjeljak 5.6.2.3.

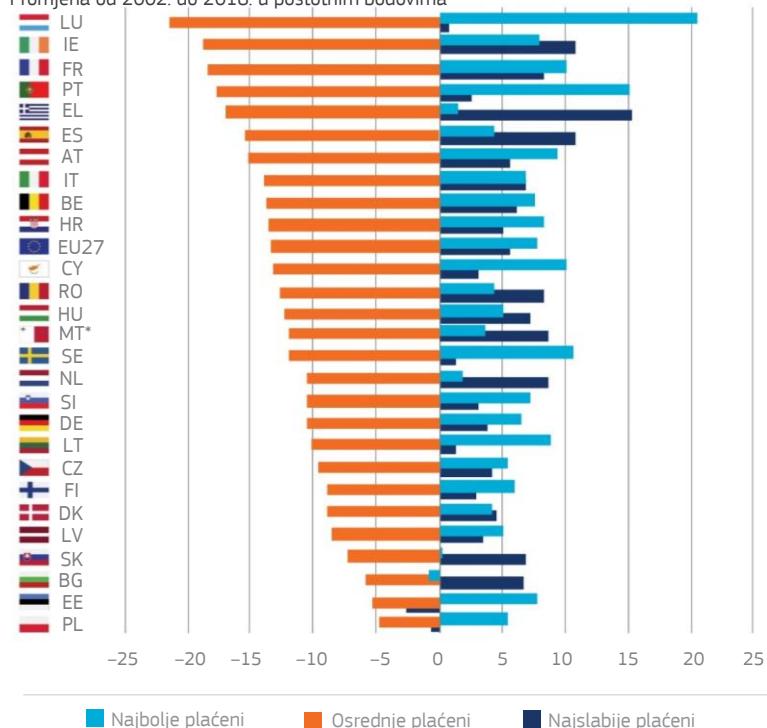
Ako nešto ne poduzmem, razorni učinci klimatskih promjena i degradacije prirodnog kapitala imat će ozbiljne posljedice za gospodarstvo, smanjenje kvalitete života diljem svijeta te povećanje intenziteta i učestalosti prirodnih katastrofa, a time i ugroziti više ljudskih života. Iako zaustavljanje tih negativnih trendova ima svoju cijenu i iziskuje snažne zajedničke napore, cijena koju ćemo morati platiti ako ne učinimo ništa, i društvene posljedice koje bi to izazvalo, bili bi znatno veći²¹.

Osim izazova očuvanja našeg planeta, i model socijalne skrbi u EU-u, koji je jedan od temelja europskog projekta, nalazi se na nesigurnom tlu. Tehnološke, strukturne i demografske promjene u globaliziranom svijetu utjecale su na promjenu prirode rada i dovele u pitanje našu solidarnost te potkopale očekivanje da će svaka generacija od prethodne naslijediti bolji svijet. To bi moglo značiti i povećanu prijetnju fundamentalnim vrijednostima EU-a, kao što su demokracija, vladavina prava i temeljna ljudska prava.

Udio radnika sa srednje visokim plaćama smanjuje se u cijelom EU-u

Dobro, osrednje i slabije plaćeni poslovi u EU-u

Promjena od 2002. do 2016. u postotnim bodovima

Izvor: Zapošljavanje i socijalni razvoj u Europi (ESDE), 2018.

Napomena: promjena za Maltu u razdoblju 2009.-2016.

Trenutačno je 22,5 % stanovništva EU-a izloženo riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, a 6,9 % Europljana i dalje živi u teškoj materijalnoj oskudici. Dohodovna se nejednakost u državama članicama EU-a u 2017. smanjila, prvi put nakon finansijske krize, no razlike u dohotku i dalje su prevelike, a većina bogatstva koncentrirana je u rukama najbogatijih. To ima višestruke socijalne posljedice, među kojima su i razlike u dobrobiti i kvaliteti života. Države članice EU-a suočavaju se i s nizom izazova u osiguravanju cjenovno

²¹ Dante Disparte, *If You Think Fighting Climate Change Will Be Expensive, Calculate the Cost of Letting It Happen*, („Ako mislite da je borba protiv klimatskih promjena preskupa, izračunajte trošak odustajanja od nje“), 12. lipnja 2017., Harvard Business Review online. Dostupno na: <https://hbr.org/2017/06/if-you-think-fighting-climate-change-will-be-expensive-calculate-the-cost-of-letting-it-happen>

pristupačne energije za sve Europljane, pri čemu milijuni građana nemaju sredstava za grijanje u svojim domovima²². Dok si približno 43 milijuna ljudi u EU-u ne može priuštiti redovan kvalitetan obrok svaki drugi dan,²³ bacamo otrprilike 20 % hrane koju smo proizveli,²⁴ te je više od polovine odraslog stanovništva pretilo²⁵, što donosi povećanje ozbiljnih zdravstvenih rizika. Dodatni je rizik za zdravlje antimikrobna otpornost, koja bi u narednim desetljećima mogla uzrokovati više od deset milijuna smrtnih slučajeva godišnje²⁶.

U EU-u...

Izvor: Eurostat, Evropska komisija, EU Fusions.

Danas muškarci i žene još uvijek nisu potpuno ravnopravni. Unatoč činjenici da je zaposlenost žena rekordno visoka te da ih je na pozicijama moći više nego ikad prije, u nekim područjima napredak stagnira ili čak nazaduje²⁷. Dvanaest država članica EU-a u proteklih je deset godina nazadovalo u odnosu na uravnoteženu podjelu vremena između muškaraca i žena kada je riječ o skrbi, radu u kućanstvu i društvenim aktivnostima. I dalje postoji razlike u području zapošljavanja i plaća²⁸.

Većina europskih ispitanika smatra da će život današnje djece biti teži nego život njihove generacije.

Izvješće Eurobarometra iz 2017.

²² Eurostat, Održivi razvoj u Europskoj uniji, Izvješće o praćenju napretka u ostvarenju ciljeva održivog razvoja u kontekstu EU-a, izdanje 2018.

²³ https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en.

²⁴ Eurostat, Održivi razvoj u Europskoj uniji, Izvješće o praćenju napretka u ostvarenju ciljeva održivog razvoja u kontekstu EU-a, izdanje 2018.

²⁵ Eurostat, Održivi razvoj u Europskoj uniji, Izvješće o praćenju napretka u ostvarenju ciljeva održivog razvoja u kontekstu EU-a, izdanje 2018.

²⁶ Organizacija UN-a za hranu i poljoprivredu (FAO), 2016., *Antimicrobial resistance and our food systems: challenges and solutions* („Antimikrobna otpornost i naši prehrambeni sustavi: izazovi i rješenja“). Dostupno na: <http://www.fao.org/3/a-i6106e.pdf>

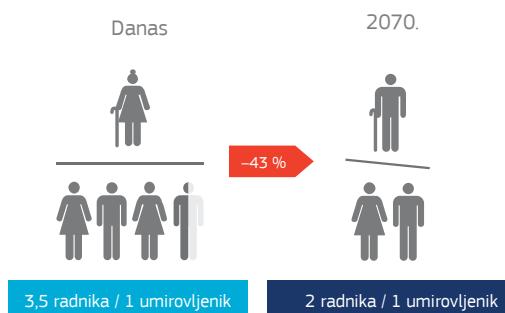
²⁷ Evropski institut za ravnopravnost spolova (2017.), Indeks ravnopravnosti spolova 2017. – Mjerenje ravnopravnosti spolova u Europskoj uniji 2005.–2015., priopćenje za tisk od 11. listopada 2017. Dostupno na:

<https://eige.europa.eu/news-and-events/news/gender-equality-index-2017-progress-snails-pace>

²⁸ Evropska komisija, 2018., Izvješće o ravnopravnosti žena i muškaraca u EU-u.

Činjenica da Europa ima najduži očekivani životni vijek u svijetu veliki je uspjeh. No sve veći broj starijih osoba, uz smanjenje broja radno sposobnog stanovništva, donosi svojevrsne izazove za naš socioekonomski model. Starenje stanovništva, uz dugovječnost i povećanu vjerovatnost razvoja kroničnih bolesti, mogu imati znatne posljedice za javne financije, uključujući zdravstvene sustave. Time će se povećati i rizik od nejednakosti među generacijama.

**Postotak osoba starijih od 65 u odnosu na radno sposobno stanovništvo
brzo će rasti**

Izvor: Eurostat, Europska komisija.
Napomena: Grafikon prikazuje omjer ovisnosti starijih osoba, definiran kao broj osoba u dobi od 65 godina ili više, izražen kao postotak radno sposobnog stanovništva (tj. osoba u dobi od 15 do 64 godine).

Nejednakosti i smanjena društvena pokretljivost predstavljaju rizik za naš ukupni gospodarski razvoj²⁹ i socijalnu koheziju. U EU-u se stanje u pogledu dohodovnih nejednakosti općenito može ocijeniti relativno dobrim, ali je situacija nešto lošija kada je riječ o pružanju jednakih mogućnosti. Zbog nejednakosti mogućnosti određenim skupinama stanovništva otežano je socijalno uključivanje i uključivanje na tržište rada, a sve to ograničava mogućnosti rasta. Uklanjanje nejednakosti presudno je za javnu podršku prijelazu na održivo gospodarstvo. Rast izolacionizma i nacionalizma mogući su pokazatelj da previše Europsjana ne osjeća da su dobro zaštićeni u svijetu koji im se čini sve nepravedniji. Očigledno je međutim da niti jedna država članica nije dovoljno velika ili snažna da bi se sama mogla nositi s transnacionalnim izazovima. Ujedinjena Europa nudi nam zaštitu.

I nejednakosti na globalnoj razini izazivaju ozbiljnu zabrinutost. S obzirom na velike razlike u rastu stanovništva i životnom standardu diljem svijeta, zagrijavanje Zemlje i nestajanje ekosustava, neizbjješno je povećanje prisilnih raseljavanja i migracija u cijelom svijetu. Primjerice, do 2050. procjenjuje se da će stotine milijuna ljudi morati napustiti svoje domove zbog klimatskih promjena i uništavanja okoliša³⁰. To je jasan primjer povezanosti i međuvisnosti brojnih složenih problema koji ilustrira zašto oni iziskuju sveobuhvatan odgovor. Za te velike i ozbiljne izazove ne postoji jednostavno rješenje ili magična formula.

Modernizacija našeg gospodarskog modela, rješavanje socijalnih problema s kojima se suočavamo kao i daljnje poticanje i unapređenje snažne multilateralne suradnje utemeljene na

²⁹ OECD (2015.), *In It Together: Why Less Inequality Benefits All* („Svi smo u ovom zajedno: Zašto svi imaju koristi od smanjenja nejednakosti“), OECD Publishing, Pariz.

³⁰ Međunarodna organizacija za migracije, *Migration, Environment and Climate Change: Assessing the Evidence* („Migracije, okoliš i klimatske promjene: što kažu dokazi“), 2009.

pravilima zahtjevna su zadaća, ali su istovremeno i recept za osiguranje socijalne stabilnosti, prosperitet naših gospodarstava i poboljšanje zdravlja. Našim slobodnim društvima potrebni su gospodarska dinamičnost i stalno ulaganje u ključne razvojne tehnologije i obrazovanje. Kako bismo osigurali bolju budućnost za sve, potreban nam je novi oblik održivog rasta utemeljen na shvaćanju da se prirodna ograničenja 21. stoljeća uvelike razlikuju od onih iz prošlosti. Taj izazov dočekujemo spremni.

Društvena jednakost, solidarnost i zaštita okoliša
elementi su na koje naše društvo treba staviti naglasak
kako bismo se suočili s velikim globalnim izazovima

Budućnost Europe, istraživanje Eurobarometra iz 2017.

Ciljevi održivog razvoja po samoj su svojoj definiciji globalni ciljevi, odnose se sve dijelove svijeta i na taj im način moramo i pristupiti, imajući u vidu međunarodnu perspektivu. Pritom trebamo biti dobar primjer drugima postavljanjem globalnih standarda i poticanjem zemalja, industrija i građana da nam se pridruže tim nastojanjima. Kao najveće jedinstveno tržište na svijetu, vodeći trgovinski partner, ulagač i pružatelj razvojne pomoći, EU može znatno utjecati na uspjeh Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. EU već provodi mnoge najsuvremenije politike za poticanje održivosti. Kako bismo osigurali održivu Europu do 2030., te napore moramo nastaviti i dodatno pojačati. Više si ne možemo dopustiti da tu odgovornost prebacimo na sljedeće generacije jer za to više nema vremena. O tome što ćemo poduzeti u sljedećih nekoliko godina ovisit će hoćemo li te trendove još moći preokrenuti.

3. Prema održivoj Europi do 2030.

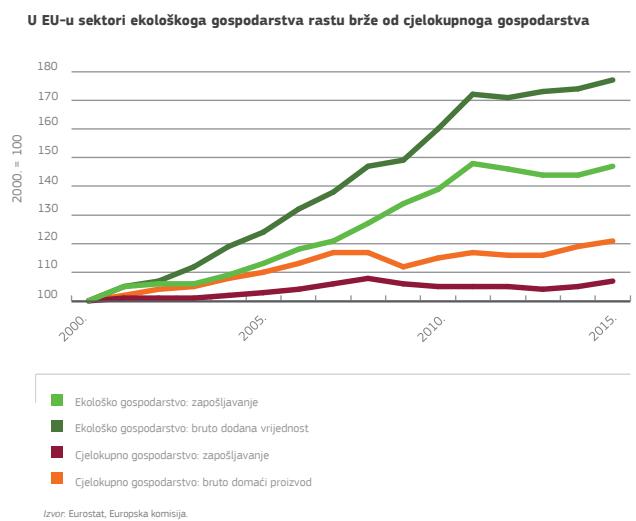
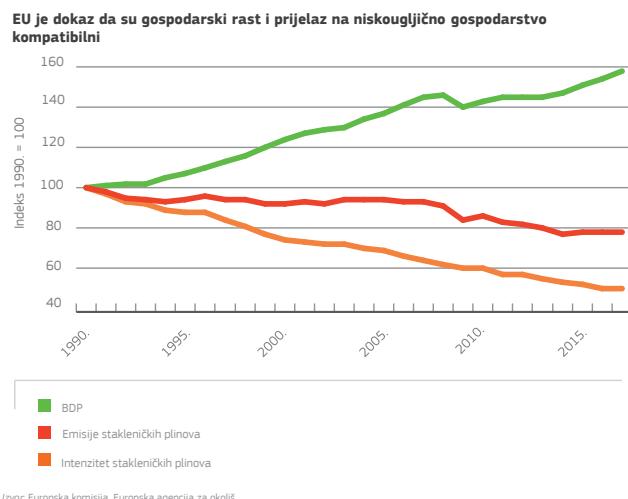
Održivi razvoj znači poboljšanje životnog standarda tako što nam omogućuje stvarni izbor i stvara poticajno okružje u kojem se širi znanje i pružaju bolje informacije. Na taj bismo način trebali stvoriti uvjete u kojima „dobro živimo u granicama svojeg planeta”³¹ uz pomoć pametne uporabe resursa i modernoga gospodarstva koji služe našem zdravlju i dobrobiti.

Stoga bismo trebali nastaviti putem koji smo sami odredili: prijelaz na niskougljično, klimatski neutralno, resursno učinkovito i bioraznoliko gospodarstvo potpuno u skladu s Programom Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i sa 17 ciljeva održivog razvoja. Taj prijelaz treba koristiti svima, nikoga se ne smije zapostaviti te treba jamčiti jednakost i uključivost. Naš gospodarski rast mora biti manje ovisan o neobnovljivim izvorima, tako da u najvećoj mjeri iskoristimo obnovljive izvore i usluge ekosustava kojima se održivo upravlja.

---

³¹ Sedmi akcijski program za okoliš. Dostupan je na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013D1386>.

EU je već započeo taj prijelaz. Zaposlenost se u sektoru okoliša u razdoblju od 2000. do 2015. povećavala brže nego u ukupnom gospodarstvu³². Niskougljične tehnologije postaju glavni trgovinski proizvod, a EU ostvaruje korist od znatnih pozitivnih trgovinskih bilanci. U razdoblju od 2012. do 2015. izvoz tehnologija čiste energije iz EU-a dosegao je 71 milijardu EUR, što za 11 milijardi EUR premašuje uvoz. EU već dokazuje da je moguće istodobno razvijati gospodarstvo i smanjivati emisije ugljika.

Ako EU preuzme vodstvo u provedbi ciljeva održivog razvoja i prijelazu na održivo gospodarstvo, među ostalim i pametnim ulaganjima u inovacije i ključne razvojne tehnologije, može odrediti standarde za ostatak svijeta. EU bi tako prvi mogao iskoristiti prednosti tranzicije i imao bi najveću konkurenčku prednost na globalnom tržištu sutrašnjice. Time će se pridonijeti jačanju država članica u jačoj Uniji, pomoći će se građanima da ostvare svoje ciljeve u pogledu slobode i dobrobiti, a time i ispunjenju europske vizije.

³²Eurostat, Ekološko gospodarstvo – statistički podaci o zapošljavanju i rastu. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/10420.pdf>. Ekološko gospodarstvo obuhvaća dvije velike skupine aktivnosti i/ili proizvoda: „zaštita okoliša” – sve aktivnosti povezane sa sprječavanjem, smanjenjem i uklanjanjem onečišćenja i svih drugih vrsta uništavanja okoliša; „upravljanje resursima” – očuvanje i održavanje zaliha prirodnih resursa, a time i zaštita od njihova iscrpljivanja.

„Od zelenog rasta svi će imati koristi“³³, kako proizvođači tako i potrošači. Procjenjuje se da bi se postizanjem ciljeva održivog razvoja u području prehrane, poljoprivrede, energetike, materijala, gradova te zdravlja i dobrobiti mogle stvoriti tržišne prilike u vrijednosti većoj od 10 biljuna EUR³⁴. Ambicija EU-a da postigne resursno učinkovito i klimatski neutralno gospodarstvo pokazat će da prijelaz na zeleno gospodarstvo može biti povezan s povećanjem blagostanja. Kako bi se u tome uspjelo, EU i njegove države članice moraju biti predvodnici u području znanosti, tehnologije i moderne infrastrukture. Moramo poticati i nastajanje novih poslovnih modela, ukloniti prepreke na jedinstvenom tržištu i iskoristiti nove tehnologije kao što je umjetna inteligencija. Važni horizontalni čimbenici kao što su istraživanje i inovacije, financije, određivanje cijena i oporezivanje, odgovorno poslovanje, novi poslovni modeli i obrazovanje stvorit će prave uvjete za prijelaz na održivost ako su usmjereni na inovativnu zelenu, uključivu i društveno pravednu gospodarsku tranziciju.

Kako bismo to ostvarili, trebamo nastaviti ulagati u ljude i različite sustave na kojima se temelji naše društvo. Izolirani, nesustavnii pristupi nisu djelotvorni. Moramo osmisliti sveobuhvatne i integrirane strategije. Na primjer, ekološka pitanja ne mogu se rješavati samo politikama zaštite okoliša ako se u gospodarskim politikama i dalje promiču fosilna goriva, neučinkovitost resursa ili neodrživa proizvodnja i potrošnja. Isto tako, socijalne politike nisu dovoljne za četvrtu industrijsku revoluciju i potporu radnoj snazi na koju utječe prijelaz na niskougljično gospodarstvo; snažne politike obrazovanja i ospozobljavanja te istraživanje i razvoj također će biti od ključne važnosti za izgradnju potrebne otpornosti u našim društvima.

Potrebno je djelovati na svim razinama. Institucije EU-a, države članice i regije morat će se uključiti. Gradovi, općine i ruralna područja trebali bi biti pokretači promjena. Građani, poduzeća, socijalni partneri te istraživačke i znanstvene zajednice morat će se udružiti. EU i države članice morat će surađivati s međunarodnim partnerima. Ako želimo uspjeti, svi moramo djelovati u istom smjeru.

3.1. Temelji politike za održivu budućnost

Stoga je od iznimne važnosti da svi akteri u EU-u prijelaz na održivo gospodarstvo počnu smatrati prioritetom. Oni moraju dalje razvijati međusektorske programe politika koji su posljednjih godina doneseni na razini EU-a. Važni dijelovi politika EU-a već su usmjereni na postizanje ciljeva održivog razvoja, ali ih države članice tek trebaju provesti na integriran način. Na primjer, troškovi neprovođenja postojećeg zakonodavstva EU-a o okolišu procjenjuju se na oko 50 milijardi EUR godišnje u zdravstvenim troškovima i izravnim troškovima za okoliš. Potpuno uskladivanje s propisima EU-a o okolišu ne bi samo donijelo goleme koristi za okoliš i naše zdravlje, već bi pridonijelo i otvaranju radnih mjesta³⁵.

Isto tako, nije riječ samo o ubrzavanju i povećanju broja održivih rješenja, već i o izgradnji mostova i povećanju usklađenosti između različitih programa na svim razinama. Usklađenost politika ključni je uvjet kako bi se osiguralo postizanje ciljeva održivog razvoja i dugoročan zelen i uključiv rast u EU-u.

U skladu sa snažnim dokazima o ključnim izazovima i mogućnostima za EU u pogledu održivosti, važno je usredotočiti se na proizvodnju i potrošnju u području materijala i

³³ S. Fankhauser, A. Bowen et al. *Who will win the green race? In search of environmental competitiveness and innovation* („Tko će osvojiti zelenu utrku? U potrazi za konkurentnošću i inovacijama u području okoliša”), 2013.

³⁴ Povjerenstvo za gospodarstvo i održivi razvoj, *Better Business Better World, The report of the Business & Sustainable Development Commission* („Bolje gospodarstvo za bolji svijet, Izvješće Povjerenstva za gospodarstvo i održivi razvoj”), siječanj 2017. (str. 12.).

³⁵ Pregled aktivnosti u području okoliša u EU-u 2017.

proizvoda, prehrane, energije, mobilnosti i izgrađenog okoliša³⁶ i pri tome imati na umu društvene posljedice promjena u tim područjima. U tom su slučaju promjene u pogledu održivosti najpotrebnije i potencijalno najkorisnije za gospodarstvo, društvo i prirodni okoliš EU-a, a imaju i snažne pozitivne učinke prelijevanja na globalnoj razini. Ta područja ne funkcioniraju izolirano, već su jako povezana i međusobno se osnažuju.

3.1.1. Od linearog na kružno gospodarstvo

Povećanjem dostupnosti i pristupačnosti različitih materijala i proizvoda naši su životi jednostavniji, a povećavaju se i životni standard i kvaliteta života u EU-u. Međutim, naša kultura potrošnje dovela je do prekomjernog iskorištavanja resursa i povećanja pritiska na prirodni kapital i klimu³⁷.

Moramo se pobrinuti za to da nam gospodarstvo održivo raste i da nam se poboljšava životni standard u skladu sa željama građana. Za to će biti potrebni novi oblici materijala i proizvoda kako bismo bili dobro opremljeni za sve veću ponovnu uporabu, popravak i recikliranje. Time će se, osim smanjenja otpada, smanjiti i potreba za izdvajanjem novih resursa koje uključuje velike finansijske i ekološke troškove. Kada proizvodu istekne vijek trajanja, bio to par traperica, pametni telefon, spremnik za hranu ili komad namještaja, istinsko kružno gospodarstvo osigurava da se većina njegove materijalne vrijednosti očuva, tako da se ono što se nekad smatralo otpadom može ponovno upotrijebiti za izradu novih proizvoda.

Izvor: Evropska komisija.

Prijelaz na kružno gospodarstvo, uključujući kružno biogospodarstvo, golema je prilika za stvaranje konkurenčne prednosti na održiv način. Primjenom načela kružnoga gospodarstva u svim sektorima i industrijama Europa će imati okolišne i društvene koristi te potencijal za stvaranje neto ekonomske koristi od 1,8 bilijuna EUR do 2030.³⁸ i otvaranje više od 1

³⁶ Među ostalim: Međuvladin panel za klimatske promjene „Globalno zatopljenje od 1,5 °C: posebno izješće IPCC-a o učincima globalnog zatopljenja od 1,5 °C iznad predindustrijskih razina i o povezanim načinima smanjenja emisija stakleničkih plinova na svjetskoj razini, u kontekstu jačanja globalnog odgovora na prijetnju klimatskih promjena, održivog razvoja i napora za iskorjenjivanje siromaštva”, 2018.; Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G. (2018.): Izvješće za 2018. o ciljevima održivog razvoja. New York: Znak i Mreža za rješenja za održivi razvoj (SDSN); *Europe moving towards a sustainable future, Contribution of the Multi-Stakeholder Platform on the implementation of the Sustainable Goals in the EU Reflection Paper* („Europa na putu k održivoj budućnosti, Doprinos platforme s više dionika za provedbu ciljeva održivog razvoja u dokumentu za razmatranje EU-a”), listopad 2018.

³⁷ Eurostat, Održivi razvoj u Europskoj uniji, Izvješće o praćenju napretka u ostvarenju ciljeva održivog razvoja u kontekstu EU-a, izdanje 2018.

³⁸ *Growth within: A circular economy vision for a competitive Europe* („Rast iznutra: vizija kružnoga gospodarstva za konkurentnu Europu”), Znak i Mreža za rješenja za održivi razvoj, 2015.

milijuna novih radnih mjesta u EU-u do 2030.³⁹, a ta će načela uvelike dovesti i do smanjenja emisija stakleničkih plinova⁴⁰. S obzirom na to da se proizvodi iz EU-a uvelike oslanjaju na resurse u drugim dijelovima svijeta, prijelaz na kružno gospodarstvo pomogao bi EU-u i da smanji ekološke, socijalne i gospodarske pritiske na svjetskoj razini te da poveća svoju stratešku autonomiju.

Gospodarstvo EU-a u najboljem je položaju da ostvari korist od prijelaza na kružno gospodarstvo na način da kružne proizvode pretvori u jednu od svojih glavnih robnih marki i tako stvori konkurenčku prednost. Međutim, kako bismo zadržali tu prednost, morat ćemo pojačati napore. Akcijskim planom za kružno gospodarstvo, koji je Junckerova Komisija donijela 2015., utvrđuju se mjere za usmjeravanje gospodarstva EU-a prema kružnom gospodarstvu i za pomoć EU-u da postane svjetski predvodnik u tom prijelazu. Plan uključuje mјere za promjenu obrazaca potrošnje i proizvodnje te stavlja naglasak na dizajn proizvoda (trajnost, mogućnost popravka, ponovna uporaba i mogućnost recikliranja), gospodarenje otpadom (izbjegavanje, recikliranje materijala, uporaba energije i izbjegavanje odlaganja otpada na odlagališta) te povećanje svijesti potrošača. Ostvareni su već gotovo svi elementi Akcijskog plana, ali će biti potrebno poduzeti više kako bi se izgradilo potpuno kružno europsko gospodarstvo.

Obnovljena strategija EU-a za biogospodarstvo, predstavljena 2018., nadopunjuje Akcijski plan za kružno gospodarstvo te se njome poboljšava i povećava održiva uporaba obnovljivih izvora i omogućuje pretvaranje obnovljivih sirovina i industrijskih nusproizvoda u proizvode dobivene od bioloških sirovina, kao što su goriva, kemikalije, kompoziti, namještaj i gnojiva.

Sada je od ključne važnosti da se realiziraju politike koje su na snazi te da se i dalje prednost daje novim mjerama na svim razinama upravljanja u EU-u. Na primjer, države članice morat će u praksi provesti ambicioznu modernizaciju propisa EU-a o otpadu. Ocjenjivanje proizvoda tijekom njihova životnog ciklusa trebalo bi postati norma, a okvir za ekološki dizajn, koji je donesen kako bi se povećala učinkovitost proizvoda radi smanjenja potrošnje energije i resursa, trebalo bi što više proširiti. Rad koji je započeo u području kemikalija, netoksičnog okoliša, ekoloških označaka i ekoloških inovacija, kritičnih sirovina i gnojiva potrebno je ubrzati. Poticanje tržišta sekundarnih sirovina mora i dalje biti glavni prioritet.

³⁹ Towards a circular economy – Waste management in the EU („Prema kružnom gospodarstvu – gospodarenje otpadom u EU-u”), 2017., Služba Europskog parlamenta za istraživanja

⁴⁰ SITRA, The circular economy - a powerful force for climate mitigation („SITRA, Kružno gospodarstvo – snažna sila za ublažavanje klimatskih promjena”), 2018. Dostupno na: <https://www.sitra.fi/en/publications/circular-economy-powerful-force-climate-mitigation/>.

Uspješan rad na kružnom gospodarstvu u području plastike morat će i dalje biti u središtu pozornosti, a industrije koje troše velike količine resursa i koje dovode do velikog onečišćenja, kao što su prehrana, tekstil i elektronika, morat će se podupirati i poticati da priđu na kružno gospodarstvo. Potrebno je povećati i ojačati bioindustrijske sektore uz zaštitu naših ekosustava i izbjegavanje prekomjernog iskorištavanja prirodnih resursa. U budućnosti bi kružno gospodarstvo trebalo postati okosnica industrijske strategije EU-a, čime bi se omogućila kružnost u novim područjima i sektorima, potrošači bi mogli donositi informirane odluke, a u javnom bi se sektoru povećali naporci putem održive javne nabave. Sada je pravi trenutak, a sve veća javna potpora strategiji EU-a za plastiku pokazuje da za nastavak tog puta postoji povećano razumijevanje.

Kružno gospodarstvo na djelu: EU uvodi prvu sveobuhvatnu strategiju za plastiku na svijetu

Strategijom EU-a za plastiku⁴¹ i zakonodavstvom o plastičnim proizvodima za jednokratnu upotrebu⁴² okoliš će se štititi od onečišćenja plastikom te će se istodobno poticati rast i inovacije. Sva plastična ambalaža stavljena na tržište EU-a morat će do 2030. biti prikladna za recikliranje na gospodarski održiv način te će se zabraniti namjerno dodana mikroplastika i najštetniji plastični proizvodi za jednokratnu upotrebu za koje postoje zamjena, a reciklirana plastika sve će se više upotrebljavati za izradu novih proizvoda.

3.1.2. Održivost od polja do stola

Poljoprivredni sektor i ruralna područja EU-a ključni su za dobrobit Europljana. Zahvaljujući našoj poljoprivredi i prehrambenoj industriji EU je jedan od vodećih svjetskih proizvođača hrane, jamac sigurnosti opskrbe hranom i pružatelj milijuna radnih mjesta za Europljane. Poljoprivrednici EU-a također su prvi čuvari prirodnog okoliša i brinu se o prirodnim resursima na 48 % zemljišta EU-a, a šumari na dalnjih 40 %. Ruralna područja u EU-u otvaraju vrata inovativnim sektorima kao što je biogospodarstvo. Osim toga, naša ruralna područja služe i za rekreaciju i turizam. Međutim, s obzirom na to da se prosječne temperature i dalje povećavaju, a prirodni okoliš uništava, poljoprivrednici i šumari najizravnije su pogođeni.

U poljoprivredi EU-a ostvaren je stvaran napredak u području klime i okoliša te je od 1990. smanjena emisija stakleničkih plinova za 20 %, a razina nitrata u rijekama za 17,7 %. Međutim, utvrđene izazove tek treba riješiti. Ako želimo modernizirati gospodarstvo, zaštititi okoliš i poboljšati kvalitetu hrane, potrebno je ispraviti neravnoteže u našem prehrambenom lancu, od poljoprivrede i ribarstva, industrije hrane i pića do prometa, distribucije i potrošnje.

Napredak možemo ostvariti s pomoću ciljeva održivog razvoja. Procjenjuje se da bi svjetski prehrambeni i poljoprivredni sustav u skladu s ciljevima održivog razvoja mogao do 2030. stvoriti novu gospodarsku vrijednost veću od 1,8 bilijuna EUR⁴³. Mogao bi isporučiti hranjivu i pristupačnu hranu za rastuće svjetsko stanovništvo, omogućiti veće prihode, pomoći u obnovi šuma, slatkovodnih resursa i ekosustava te biti mnogo otporniji na klimatske rizike⁴⁴.

⁴¹ COM/2018/028 final.

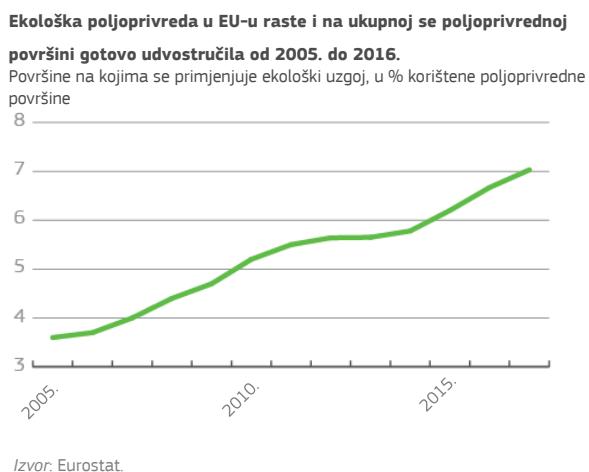
⁴² COM/2018/340 final.

⁴³ Povjerenstvo za gospodarstvo i održivi razvoj, „Bolje gospodarstvo za bolji svijet, Izvješće Povjerenstva za gospodarstvo i održivi razvoj”, siječanj 2017.

⁴⁴ Povjerenstvo za gospodarstvo i održivi razvoj, „Bolje gospodarstvo za bolji svijet, Izvješće Povjerenstva za gospodarstvo i održivi razvoj”, siječanj 2017.

Očekuje se da će se održivim praksama u poljoprivredi i proizvodnji hrane do 2050. u svijetu otvoriti više od 200 milijuna radnih mjesta u punom radnom vremenu⁴⁵.

I u tom području raste javna potražnja. Građani sve više cijene hranu čija proizvodnja ima šire koristi za društvo, kao što su ekološki proizvodi, proizvodi s označkom zemljopisnog podrijetla, lokalizirani sustavi za proizvodnju hrane s manjim ugljičnim otiskom i inovativna rješenja u pogledu hrane s niskom razinom emisija. Ekološki uzgoj s naglaskom na zaštiti okoliša i dobrobiti životinja od 2005. sve više raste u svim državama članicama EU-a te se očekuje da će nastaviti s rastom⁴⁶.

Kao najveći svjetski izvoznik i uvoznik poljoprivredno-prehrabbenih proizvoda⁴⁷ EU je u dobrom položaju da iskoristi tu gospodarsku priliku i postane globalni predvodnik i u području održive prehrane. Mi to možemo postići. Za to nam je potreban sveobuhvatan pristup kojim ćemo uistinu promijeniti način na koji proizvodimo, prerađujemo, trošimo i distribuiramo hranu tako što ćemo ubrzati prijelaz na **održiv prehrabeni sustav** koji se temelji na načelima kružnoga gospodarstva i što ćemo proizvodnju inovativne, zdrave, sigurne i hranjive hrane koja je pogodna za okoliš i dobrobit životinja pretvoriti u jednu od naših glavnih europskih robnih marki.

Komisija je predložila moderniziranu zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP) u okviru koje nacionalni planovi država članica moraju sadržavati stroga načela održivosti u skladu s ciljevima ZPP-a. Zajednička ribarstvena politika ostvarila je velik napredak u poboljšanju održivosti europskog ribarstva. Međutim, i dalje je nužna pravilna provedba zajedničke ribarstvene politike, uključujući održivo upravljanje svim ribljim stokovima i razvoj održive akvakulture.

⁴⁵ Organizacija za hranu i poljoprivredu UN-a (FAO), Zeleni poslovi. Dostupno na: <http://www.fao.org/rural-employment/work-areas/green-jobs/en/>

⁴⁶ Eurostat, Održivi razvoj u Europskoj uniji, Izvješće o praćenju napretka u ostvarenju ciljeva održivog razvoja u kontekstu EU-a, izdanje 2018.

⁴⁷ Evropska komisija, Praćenje poljoprivredne i trgovinske politike, MAP 2018-1, „Trgovina poljoprivredno-prehrabbenim proizvodima u 2017.: još jedna rekordna godina za trgovinu poljoprivredno-prehrabbenim proizvodima u EU-u”.

Okvir: Potpora prijelazu na održivu poljoprivrodu s pomoću moderniziranog ZPP-a

U okviru budućeg ZPP-a (za razdoblje od 2021. do 2027.)⁴⁸ i dalje će se osiguravati pristup kvalitetnoj hrani i snažna potpora jedinstvenom europskom poljoprivrednom modelu s većim naglaskom na okolišu i klimi, čime će se poduprijeti daljnji prijelaz na održiviji poljoprivredni sektor i razvoj dinamičnih ruralnih područja.

Nove obveze uključuju očuvanje tla bogatog ugljikom putem zaštite močvarnih zemljишta i tresetišta; obvezni alat za upravljanje hranjivim tvarima kako bi se smanjile razine amonijaka i dušikova oksida i tako poboljšala kvaliteta vode te plodored umjesto raznolikosti usjeva. Svi poljoprivrednici koji se koriste potporom u okviru ZPP-a morat će poštovati te osnovne standarde.

Svaka država članica morat će, osim obveznih zahtjeva, razviti ekološke programe za potporu i/ili poticanje poljoprivrednika da prednost daju poljoprivrednim praksama koje pogoduju klimi i okolišu. Isto tako, poljoprivrednici će moći dodatno pridonijeti poboljšanju održivosti zahvaljujući dodatnoj potpori u okviru različitih dobrovoljnih programa.

U tom je kontekstu važno opreznije upotrebljavati antimikrobna sredstva kako bi se smanjio rizik od daljnje antimikrobne otpornosti kod životinja i ljudi⁴⁹, nastaviti s akcijskim planom EU-a za borbu protiv rasipanja hrane, povećati usredotočenost na standarde dobroti životinja, osigurati održivu upotrebu pesticida te pretvoriti biološki otpad, preostale i odbačene materijale u vrijedne resurse. Stvaranje transparentnih lanaca vrijednosti i poticanje proizvođača i supermarketa da ponude, a potrošača da odaberu, održivu i zdravu hranu moglo bi se poduprijeti odgovarajućim i inovativnim mjerama, uključujući bolje obrazovanje i informiranje potrošača kako bi se omogućio stvaran, povoljan i zdrav izbor. Prijelaz na održiviju potrošnju proizvoda životinjskog podrijetla uvelike bi koristio i zdravlju potrošača i pozitivno utjecao na prirodni okoliš⁵⁰.

3.1.3. Energija, zgrade i mobilnost otporni na promjene u budućnosti

Čista energija ključna je za održivu budućnost. Moramo proizvoditi, skladištiti i trošiti energiju na održiv način kako bismo smanjili utjecaj na okoliš i zaštitili zdravlje Europljana.

Europska unija već je gospodarstvo s jednom od najnižih emisija ugljika na svijetu. Obnovljiva energija sastavni je dio europske kombinacije energetskih izvora, a više od polovine opskrbe električnom energijom u EU-u klimatski je neutralno. Zahvaljujući mjerama energetske učinkovitosti, uključujući označivanje energetske učinkovitosti, posljednjih se godina smanjila potrošnja energije⁵¹. Pri kupnji uređaja ljudi sve više odlučuju za energetski učinkovitu opciju. U Europi je u području obnovljive energije i energetske učinkovitosti zaposleno gotovo 1,5 milijuna ljudi.

⁴⁸ Dostupno na: <https://ec.europa.eu/commission/publications/natural-resources-and-environment>.

⁴⁹ Dostupno na: https://ec.europa.eu/health/amr/sites/amr/files/amr_action_plan_2017_en.pdf.

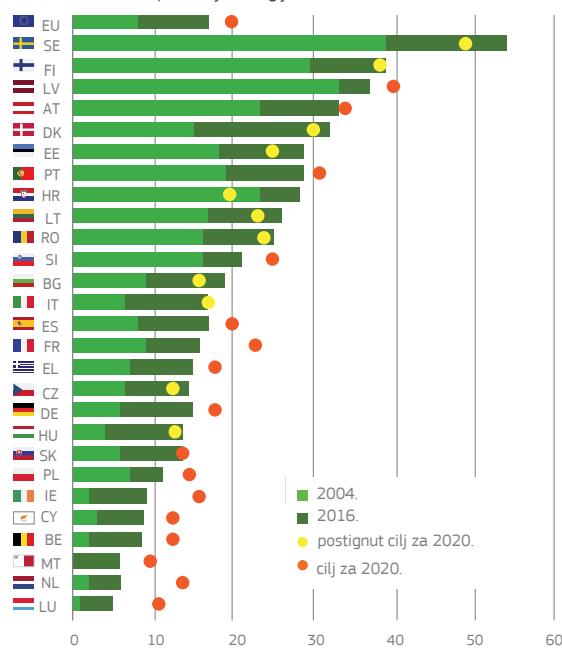
⁵⁰ Dubinska analiza uz Komunikaciju Komisije COM(2018) 773 „Čist planet za sve“ – europska strateška dugoročna vizija za prosperitetno, moderno, konkurentno i klimatski neutralno gospodarstvo.

Za proizvodnju mesa potrebna je vrlo velika površina po kaloriji. Prijelazom na održivu potrošnju i smanjenjem potrošnje mesa oslobodit će se dodatno zemljiste.

⁵¹ Energetska učinkovitost hladnjaka u posljednjih se deset godina znatno povećala (a isto vrijedi npr. i za perilice rublja, perilice posuda i televizore). To ujedno znači i da kupci kupuju energetski učinkovitije proizvode. „Top ten“ na temelju podataka instituta GfK. Dostupno na: topten.eu

U 2016. obnovljiva energija činila je 17 % energije potrošene u EU-u, što je na putu ostvarenja cilja od 20 % do 2020.

U % konačne bruto potrošnje energije

Izvor: Eurostat.

Osnivanjem energetske unije Europska komisija uspostavila je jedan od najcjelovitijih globalnih okvira politike za energetsku tranziciju i modernizaciju gospodarstva te tako povezala klimatsku, energetsku, prometnu, istraživačku i druge politike. Kao dio Uredbe o energetskoj uniji, ciljevi na razini EU-a koji se odnose na postizanje udjela od najmanje 32 % obnovljive energije u ukupnoj potrošnji energije i energetsku učinkovitost od najmanje 32,5 % u 2030. omogućit će nam da ostvarimo više nego što je predviđeno obvezama iz Pariškog klimatskog sporazuma o smanjenju emisija stakleničkih plinova za najmanje 40 % do 2030. u odnosu na razine iz 1990.

Okvir: Čista energija prilika je za zapošljavanje i rast

Od 2008. do 2014. broj radnih mjeseta u području tehnologija obnovljivih izvora energije porastao je za 70 %. Ako se mobiliziraju javna i privatna ulaganja, do 2030. moglo bi se otvoriti dodatnih 900 000 radnih mjeseta. U sektoru energetske učinkovitosti moglo bi se otvoriti do 400 000 dodatnih lokalnih radnih mjeseta.

Za razdoblje nakon 2030. potrebno je učiniti više kako bi se iskoristio pun gospodarski potencijal energetske tranzicije u okviru i duhu Pariškog klimatskog sporazuma. EU može znatno smanjiti skupu ovisnost o fosilnim gorivima, smanjiti račun za uvoz fosilnih goriva od približno 260 milijardi EUR, povećati energetsku autonomiju i pridonijeti pravednjem energetskom tržištu. Bitno je da nastavimo s integracijom energetskog tržišta tako da izgradimo veze koje nedostaju i olakšamo prekograničnu trgovinu energijom. Energija oceana i energija vjetra na moru mogu poduprijeti prijelaz na čistu energiju. EU bi kao predvodnik u tom području trebao iskoristiti prednosti koje mu taj položaj daje.

Budući da su **zgrade** danas odgovorne za oko 40 % potrošnje energije, potrebno je promicati poboljšanu energetsku učinkovitost zgrada obnovom i modernizacijom, na čemu se već počelo raditi. Na primjer, u ekološkim industrijama posebno s obnovom zgrada više je od 3,4 milijuna radnih mjeseta u Europi. Za smanjenje potrošnje energije u zgradama

potrebna je povećana uporaba učinkovitog i čistog električnog grijanja, ali i pametnije zgrade i uređaji te bolji materijali za izolaciju, što je u skladu s načelima kružnoga gospodarstva. Direktivom o energetskim svojstvima zgrada nastoji se poboljšati kvaliteta života tako što će boljom izolacijom i prozračivanjem naše kuće postati bolja mjesta za život, pri čemu do 2050. treba dekarbonizirati naš fond zgrada. Takve će mjere dovesti do nižih životnih troškova i uštede novca. Međutim, potrebno je pronaći načine i sredstva da ljudi prvo ostvare taj prijelaz.

Drugi ključni pokretač prijelaza na čistu, resursno učinkovitu i ugljično neutralnu budućnost sektor je **mobilnosti**, koji uključuje urbanu mobilnost, transeuropske mreže, cestovni promet te pomorski i zračni promet. U uslugama prometa i mobilnosti zaposleno je oko 11 milijuna ljudi, a potražnja za mobilnošću danas je vrlo visoka. No promet danas izaziva onečišćenje zraka, buku, zagušenje i prometne nesreće. Zaslužan je za gotovo četvrtinu emisija stakleničkih plinova u Europi, a njegov je otisak emisija u porastu. U Akcijskom planu za mobilnost s niskom razinom emisija, koji je Komisija predstavila 2016., i prijedlozima u okviru programa „Europa u pokretu“ koji su uslijedili, predviđaju se brojne mjere za povećanje održivosti našeg prometnog sustava. Te su mjere usmjerene na smanjenje emisija stakleničkih plinova i potiču poduzeća iz EU-a da ulažu u čisti prijevoz, što će također pridonijeti otvaranju radnih mjesta i rastu. Potrebno je dati prednost čistim i cjenovno pristupačnim alternativama kako bi cestama EU-a vozila samo vozila s nultom stopom emisija te na najbolji način iskoristiti digitalne tehnologije radi smanjenja potrošnje goriva. Isto tako, smanjenju emisija pridonose i sustavi EU-a za satelitsku navigaciju, primjerice u zračnom i cestovnom prometu.

Gradovi predvode u prijelazu na održivu mobilnost te zbog održivog urbanističkog planiranja, koje uključuje integrirano prostorno planiranje te rješavanje pitanja mobilnosti i infrastrukture, imaju važnu ulogu. Urbanim područjima trebalo bi pomoći i u uporabi digitalizacije, automatizacije i drugih inovativnih rješenja, a ona bi trebala raditi na uvođenju aktivnog i zajedničkog prijevoza, od više hodanja i uporabe bicikla do usluga dijeljenja automobila (*carsharing*) i zajedničke vožnje (*carpooling*).

Osim toga, kako bi se u najvećoj mjeri iskoristile mogućnosti prelaska na kružno gospodarstvo, važno je uzeti u obzir konstrukciju i vijek trajanja vozila te prometnu infrastrukturu. Vozila na kraju vijeka trajanja sadržavaju veliku količinu vrijednih materijala. Zakonodavnim okvirom EU-a za otpadna vozila od proizvođača se zahtijeva projektiranje i proizvodnja novih vozila bez opasnih tvari te da pritom bude olakšana ponovna upotreba i recikliranje materijala iz starih vozila za izradu novih proizvoda.

Može se i treba učiniti više u pogledu uporabe recikliranog sadržaja u vozilima, prometne infrastrukture i učinkovitijeg recikliranja. Na primjer, povećanjem stope prikupljanja i recikliranja baterija za električne automobile u EU-u mogla bi se smanjiti ovisnost o uvoznim materijalima i pomoći da se vrijednost oporabljenih materijala zadrži u gospodarstvu EU-a.

Dodatni poticaji, regulatorni i finansijski, bit će važni za iskorištanje potencijala kružnoga gospodarstva u prometnom sektoru.

3.1.4. Osigurati socijalnu pravednost i potporu pravednom prijelazu na održivost

Solidarnost i blagostanje vrline su sami po sebi i osnova su naših slobodnih i demokratskih društva. Prijelaz na ekološki održiv gospodarski rast i konkurentnost mogu biti uspješni jedino ako su istodobno i uključivi. Stoga se prijelazom na održivost istodobno **promiču socijalna prava i dobrobit** svih te pridonosi socijalnoj koheziji u državama članicama i u cijelom EU-u.

Prijelaz na održivost može imati znatne pozitivne učinke preljevanja u području društvenog blagostanja, npr. osim otvaranja pristojnih radnih mesta, njime se mogu osigurati i znatne zdravstvene koristi. Dobro je poznato da je dobro zdravlje usko povezano sa stanjem našeg prirodnog okoliša, a jedan od najboljih primjera za to su štetne posljedice onečišćenja zraka i vode. Održivim sustavima prehrane može se svim građanima osigurati visokokvalitetna hranjiva hrana.

Okvir: Zakonodavstvo EU-a o kemikalijama znatno je pridonijelo visokoj razini zaštite zdravlja ljudi. Tijekom protekla četiri desetljeća izloženost ljudi i okoliša opasnim tvarima dramatično se smanjila. Zakonodavstvo EU-a pridonijelo je i smanjenju izloženosti određenim karcinogenim tvarima na radnom mjestu, čime je tijekom posljednjih 20 godina prema procjenama spriječen nastanak oko milijun novih slučajeva karcinoma u EU-u.

Stvaranje sinergija i modernizacija našeg gospodarstva ponekad znači i pristanak na teške kompromise. Tijekom prijelaza na održivost otvorit će se nova radna mjesta, a tradicionalna radna mjesta mogla bi nestati ili bi se mogla promijeniti digitalizacijom i automatizacijom, što će dovesti do privremenih poremećaja na tržištu rada. Na primjer, trenutačno je nejasno koje će točno posljedice imati uvođenje umjetne inteligencije na tržište rada.

Usprkos činjenici da mnoga kućanstva jedva spajaju kraj s krajem, sve je jača svijest javnosti o potrebi promjene načina na koji proizvodimo i trošimo. Unatoč tome, ne samo da bi ti izazovi mogli razmjerno teže pogoditi srednju i nižu klasu, nego ih i troškovi moderniziranja domova i automobila ili unaprjeđenja vještina mogu više opteretiti.

Prijelaz nosi posljedice za osobe zaposlene u pogodenim djelatnostima, a ponekad i za čitavu regiju. Prijelaz se temelji na načelu da se nikoga ne smije zapostaviti. Uspješan prijelaz na održivost jednostavno nije moguć nauštrb skupina ljudi, zajednica, sektora ili regija. Svi članovi našeg društva morat će imati jednaku mogućnost sudjelovanja u izgradnji održive europske budućnosti te od prijelaza ostvariti koristi. Osobito moramo ojačati položaj žena radi njihova ulaska na tržište rada i ostvarivanja ekonomске neovisnosti.

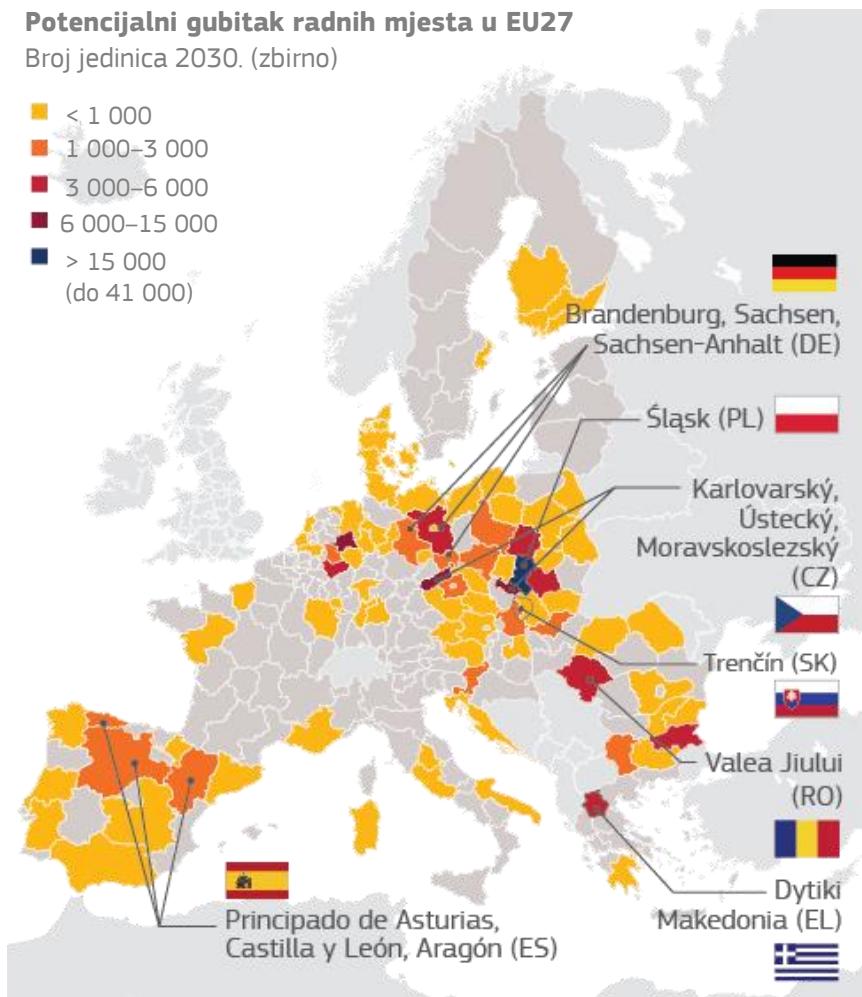
Kako bi naše društvo uspješno krenulo održivim putem, moramo u okviru svojih politika osigurati da svi Europoljani mogu sudjelovati u toj promjeni, među ostalim i stjecanjem potrebnih vještina. Komisija je primjerice pokrenula inicijativu za rudarske regije u tranziciji, kojom se podupire izrada strategija i projekata za održive socijalne, gospodarske i tehnološke promjene u određenim regijama EU-a i koja će se proširiti na regije s visokim razinama ugljika. Takve bi rane inicijative kojima se predviđaju izazovi prijelaza trebalo ojačati i širiti na druge sektore u kojima je transformacija nužna, primjerice na automobilsku industriju i određene prehrambene sektore.

EU pravovremeno planira tranziciju rudarskih regija

Potencijalni gubitak radnih mesta u EU27

Broj jedinica 2030. (zbirno)

- < 1 000
- 1 000–3 000
- 3 000–6 000
- 6 000–15 000
- > 15 000
(do 41 000)

Izvor: Europska komisija (GU JRC, GU REGIO).

Ključan je uvjet za prihvaćanje provedbe potrebnih mjera u javnosti osigurati da prijelaz bude i socijalno uključiv, pošten i pravedan i da na taj način postane uspjeh svih građana. To znači šire i pravednije sudjelovanje na tržištu rada, uz naglasak na kvaliteti radnih mesta i radnim uvjetima, ali i poštovanje prava manjina.

U tom se kontekstu urednom, zakonitom migracijom kojom se dobro upravlja mogu stvoriti mogućnosti za europsko gospodarstvo rješavanjem problema demografskih promjena, kako u zemljama podrijetla migranata tako i u njihovim zemljama odredišta. Integracija svih migranata koji u EU-u borave zakonito i propisno i njihovo potpuno sudjelovanje u kulturnom, društvenom i gospodarskom životu društva zajednička je odgovornost i ključni čimbenik osiguranja socijalne kohezije⁵².

Prijelaz na održivost zahtijeva i ulaganja u djelotvorne i integrirane sustave socijalne zaštite, uključujući kvalitetne usluge kao što su obrazovanje, osposobljavanje, cjeloživotno učenje, skrb o djeci, izvanškolska skrb, zdravstvena i dugotrajna skrb, koji su ključni za osiguranje

⁵² COM(2016) 377.

jednakih mogućnosti za sve i za promicanje gospodarske i socijalne konvergencije. Posebno je važno izmijeniti zdravstvene sustave kako bi postali lako dostupni i pristupačni svima, uključujući bolji pristup lijekovima, prilagođeniji potrebama pacijenata i snažno usmjereni na promicanje zdravlja i sprječavanje bolesti. U tim bi sustavima trebalo proširiti i poboljšati planiranje i predviđanje zdravstvenih djelatnika te proširiti upotrebu troškovno učinkovitih digitalnih tehnologija⁵³.

Stoga socijalna ulaganja moraju i dalje biti među najvažnijim prioritetima EU-a i njegovih država članica. Dokument za razmatranje o socijalnoj Europi⁵⁴ važna je referentna točka u kojem se detaljno razmatraju opcije za prilagodbu naših socijalnih modela izazovima s kojima smo suočeni. Glavni je okvir za buduće djelovanje EU-a europski stup socijalnih prava, koji su institucije EU-a proglašile u studenome 2017. Svrha je stupa usmjeravati obnovljeni proces poboljšanja radnih i životnih uvjeta. U njemu se utvrđuju glavna načela i prava u području zapošljavanja i socijalnih pitanja, stoga naši napor moraju biti usmjereni na njegovo ostvarenje. U budućem je djelovanju nužno osigurati i da se u okviru provedbe stupa građanima omogući stjecanje odgovarajućih vještina za radna mjesta usklađena s prijelazom na zeleno gospodarstvo.

Prijelaz na održivost morat će i dalje poticati rast i suradnju među državama članicama i među regijama te istodobno izbjegavati širenje nepravednosti i nejednakosti među regijama u EU-u, unutar urbanih i ruralnih područja te među njima.

Iako ruralna područja čine 75 % površine EU-a, u urbanim područjima živi više od dvije trećine stanovništva EU-a i stvara se više od 85 % njegova BDP-a, no istovremeno se u njima troši približno 60 – 80 % energije i stanovništvo se često suočava s izazovima kao što su zagušenost, manjak odgovarajućeg smještaja, propadanje infrastrukture i onečišćenje zraka⁵⁵. Provedba i razvoj Plana EU-a za gradove trebali bi i dalje biti prioritet te bi trebalo jačati sinergije s različitim politikama održivosti i drugim instrumentima.

Osim toga, ruralna područja glavni su proizvođači hrane, energije i materijala koje trošimo i zato su od ključne važnosti za prijelaz na održivost. Biogospodarstvo je jedan od primjera otvaranja radnih mesta u ruralnim područjima uz znatan doprinos dekarbonizaciji našeg gospodarstva. I održivi turizam i prehrambeni sustavi dobar su primjer gospodarskih mogućnosti u ruralnim područjima koji obuhvaća zaštitu i unapređenje kulturne i prirodne baštine.

Mjere na razini EU-a, primjerice kohezijska politika i politike ruralnog razvoja, uključujući projekt EU-a za pametna sela, same po sebi neće biti dovoljne te će svi subjekti, na nacionalnoj i regionalnoj razini, morati dati svoj doprinos kako bi se ubrzao prijelaz na održivost i primjenili odgovarajući regulatorni i drugi pristupi za jačanje ruralnih područja i očuvanje istovjetnih životnih uvjeta.

---

⁵³ Na zdravstvenu je skrb u 2017. utrošeno gotovo 9,6 % europskog BDP-a, stoga je sve važnije povećati učinkovitost zdravstvenih rashoda i smanjiti rasipanje sredstava.

⁵⁴ COM(2017) 206, Dokument za razmatranje o socijalnoj dimenziji Europe, 26. travnja 2017.

⁵⁵ Ujedinjeni narodi, Cilj održivog razvoja br. 11.: Uključivi, sigurni, izdržljivi i održivi gradovi. Dostupno na: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/>

3.2. Horizontalni čimbenici za prijelaz na održivost

3.2.1. Obrazovanje, znanost, tehnologija, istraživanje, inovacije i digitalizacija

Obrazovanje, znanost, tehnologija, istraživanje i inovacije predvijet su za ostvarivanje održivog gospodarstva EU-a s koje ispunjuje ciljeve održivog razvoja⁵⁶. Stoga trebamo i dalje jačati svijest, širiti znanja i poboljšavati svoje vještine. Trebamo povećati ulaganja u ta područja i usmjeriti ih prema ciljevima održivog razvoja.

Obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje nužni su čimbenici za stvaranje kulture održivosti. Čelnici EU-a dogovorili su se da će raditi na uspostavi Europskog prostora obrazovanja do 2025. kako bi u potpunosti iskoristili potencijal obrazovanja, osposobljavanja i kulture kao pokretača zapošljavanja, gospodarskog rasta i socijalne pravednosti. Obrazovanje je vrijednost samo po sebi i neprocjenjiv čimbenik za ostvarenje održivog razvoja. Stoga bi glavni naglasak trebao biti na jačanju jednakog pristupa uključivom visokokvalitetnom obrazovanju i osposobljavanju u svim životnim fazama, od ranog djetinjstva do visokog obrazovanja i obrazovanja odraslih. Obrazovne ustanove na svim razinama trebalo bi poticati da prihvate ciljeve održivog rasta kao smjernice za svoje djelovanje i pružati im potporu da postanu mjesta na kojima se vještine potrebne za održivost ne samo podučavaju, nego i aktivno uvježbavaju. Potrebno je pozabaviti se i reformom i modernizacijom obrazovnih sustava, od izgradnje zelenih škola i kampusa do razvoja novih vještina za digitalno gospodarstvo.

Jačanje vještina u području IKT-a i osnovnih digitalnih kompetencija, u skladu s Akcijskim planom EU-a za digitalno obrazovanje,⁵⁷ i usmjerenost na umjetnu inteligenciju⁵⁸ trebali bi biti uvršteni u prioritete za buduće djelovanje. Nedvojben je prioritet iskoristiti potencijal digitalne transformacije za ostvarivanje ciljeva održivog razvoja. EU se u potpunosti zalaže za razvoj kapaciteta i stručnog znanja u ključnim digitalnim tehnologijama, kao što su povezivost, „internet stvari”, kibersigurnost, lanci blokova ili računalstvo visokih performansi, uzimajući istodobno u obzir potencijalno negativne vanjske učinke digitalnih infrastruktura.

Umjetna inteligencija područje je u kojem EU zaostaje za Kinom i Sjedinjenim Državama⁵⁹. EU treba brzo nadoknaditi zaostatak kako bi ostvario gospodarske koristi i istodobno preuzeo vodstvo na globalnoj razini u vezi s definiranjem etičkog stajališta koje bi nužno trebalo pratiti tu novu tehnologiju. Na taj bi se način osiguralo da umjetna inteligencija ljudima u njihovu životu i na radnom mjestu donosi neto korist. Umjetnom inteligencijom mogu se trenutačno obraditi velike količine podataka i na taj način znatno povećati produktivnost u mnogim područjima, kao što su zdravstvena skrb, energija, poljoprivreda, obrazovanje i zaštita okoliša. Primjerice, istraživači u poljoprivrednom sektoru trenutačno primjenjuju umjetnu inteligenciju i velike podatke za predviđanje uroda nekoliko mjeseci prije žetve i

⁵⁶ *The Role of Science, Technology and Innovation Policies to Foster the Implementation of the Sustainable Development Goals* („Uloga politika u području znanosti, tehnologije i inovacija u poticanju provedbe ciljeva održivog razvoja”), Report of the Expert Group “Follow-up to Rio+20, notably the SDGs”.

⁵⁷ COM(2018) 22 final.

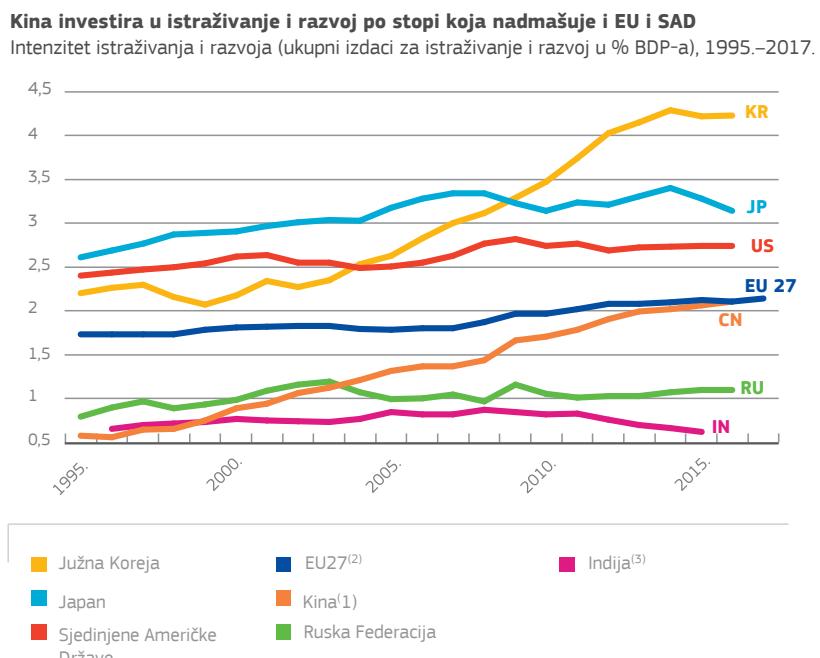
⁵⁸ Evropska komisija osnovala je u studenome 2018. centar znanja AI Watch radi praćenja razvoja u području umjetne inteligencije u EU-u i globalno te radi pružanja potrebne analitičke osnove za daljnje djelovanje.

⁵⁹ Evropska komisija *USA-China-EU plans for AI: where do we stand?* („Planovi SAD-a, Kine i EU-a za umjetnu inteligenciju: aktualno stanje“) siječanj 2018. Dostupno na: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/monitor/sites/default/files/DTM_AI%20USA-China-EU%20plans%20for%20AI%20v5.pdf.

time potencijalno pomažu poljoprivrednicima da povećaju produktivnost i donesu odluke o sadnji na temelju informacija, čime zapravo poboljšavaju sigurnost opskrbe hranom⁶⁰.

Istraživanja i inovacije imaju važnu ulogu kao katalizator promjene. To su instrumenti za analizu posljedica promjene i sredstvo kojim se osigurava da bilo koja tranzicija povećava našu dobrobit. Istraživanja i inovacije nam istodobno omogućuju uštede. Povećanje ulaganja u inovacije i tehnološki razvoj danas dugoročno će nam omogućiti snižavanje troškova i ostvarenje dugoročnih ciljeva politike, primjerice onih koji su povezani s našim ciljevima u području klime i okoliša. Europa posjeduje znanja, vještine i urođenu kreativnost. Zahvaljujući snazi svojih brojnih istraživača i inovatora EU je u dobrom položaju da preuzme vodstvo u razvoju i uvođenju revolucionarnih rješenja za zeleni i uključivi rast koja će se primjenjivati u EU-u i globalno.

Međutim, da bi države članice EU-a taj potencijal u potpunosti iskoristile, trebaju povećati svoje rashode za istraživanje. EU je postigao dogovor da bi do 2020. 3 % BDP-a njegovih država članica trebalo ulagati u istraživanje, razvoj i inovacije, no ostvarenje tog cilja još je uvjek daleko.

Izvor: GU za istraživanje i inovacije – Odjel za reforme i gospodarski učinak – Jedinica za prikupljanje podataka o zemljama; Podaci: Eurostat, OECD, UNESCO.

Napomena: (1) CN: Kina ne uključuje Hong Kong. (2) EU27: Ujedinjena Kraljevina nije uključena. (3) IN: Nisu dostupni podaci za 2012., 2013. i 2014. Vrijednosti je ekstrapolirao GU RTD.

Na razini EU-a okvirni programi za istraživanje i inovacije katalizator su održive konkurentnosti, rasta i ulaganja. Kako bi se prijelaz na održivost ubrzao, potrebno je istraživanje i inovacije nadopuniti strateškim pristupom ulaganjima i inovativnim rješenjima omogućiti da dopru do tržišta jer ona često zahtijevaju kapitalno intenzivna i vrlo riskantna ulaganja. Instrumenti kao što je Europski fond za strateška ulaganja osnovani su kako bi se smanjio rizik takvih ulaganja i na taj način ih učinio privlačnijima privatnim dionicima. U tom bi smislu doprinos moglo dati i nedavno predloženo Europsko inovacijsko vijeće, npr.

⁶⁰ Jiaxuan You, Xiaocheng li, Melvin Low, David B. Lobell, Stefano Ermon, *Sustainability and Artificial Intelligence Lab, Combining Remote Sensing Data and Machine Learning to Predict Crop Yield* („Laboratorij za održivost i umjetnu inteligenciju, Kombiniranje daljinskog istraživanja i strojnog učenja za predviđanja uroda“). Dostupno na: <http://sustain.stanford.edu/crop-yield-analysis>

potporom vrhunskim izumiteljima, novoosnovanim poduzećima, malim poduzećima i istraživačima da uspješno okončaju visokorizične projekte, ostvare rast na međunarodnoj razini i koristi od međusobne razmjene ideja.

EU i njegove države članice mogli bi se usredotočiti na financiranje revolucionarnih i disruptivnih tehnologija koje imaju potencijal da u prijelazu na održivost postanu tržišni predvodnici u EU-u i globalno te na učinkovito i pravodobno uvođenje tih inovacija. Posebnu bi pozornost trebalo obratiti na održive i inovativne poljoprivredne i prehrambene sustave, čistu tehnologiju, zdravlje ljudi i životinja, rješenja za ekosustave te resursno učinkovite proizvode i metode proizvodnje. Osim toga, potreban je regulatorni okvir kojim će se poticati djelotvorno uvođenje inovacija za održivi razvoj.

EU i njegove države članice trebale bi promicati i snažniju povezanost između istraživača i poduzeća. Europski centri i inkubatori za istraživanje, razvoj i inovacije važna su potpora održivom razvoju, u kojima se istraživači i poduzeća mogu susretati, izmjenjivati najbolje prakse i poticati inovacije. Velika poduzeća vjerojatno će imati sredstva za interni razvoj istraživačkih djelatnosti, ali to često nije slučaj kod malih i srednjih poduzeća. Taj bi se jaz mogao premostiti snažnijim i izravnijim vezama s istraživačkom zajednicom.

Okvir: Europski institut za inovacije i tehnologiju (EIT), s četrdeset inovacijskih središta u cijelom EU-u, objedinjuje trokut znanja koji čine obrazovanje, istraživanje i poduzetništvo. Pokrenuto je nekoliko **Zajednica znanja i inovacija** (ZZI-ovi), a planira se i pokretanje novih zajednica. U tim se zajednicama **razmatraju veliki društveni izazovi EU-a povezani s ciljevima održivog razvoja**, primjerice klima, energija, hrana, zdravlje, sirovine, digitalna domena, urbana mobilnost i napredna proizvodnja. Na njihovu rješavanju surađuje više od 1200 partnera iz sektora poduzetništva, istraživanja i obrazovanja.

3.2.2. Financije, određivanje cijena, oporezivanje i tržišno natjecanje

Troškovi nepoduzimanja mjera srednjoročno i dugoročno ogromni su, dok prijelaz na održivost kratkoročno zahtijeva znatna ulaganja i temeljitu promjenu načina funkcioniranja finansijskog sustava. Smatra se da će trošak ostvarivanja ciljeva održivog razvoja na globalnoj razini iznositi približno 4,5 do 6 bilijuna EUR⁶¹. Za postizanje ciljeva EU-a za 2030. koji su dogovorenji u Parizu, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova za 40 %, potrebno je oko 180 milijardi EUR dodatnih ulaganja. Javna sredstva trebaju se pametnije usmjeriti na ostvarivanja ciljeva održivog razvoja, ali svoje ciljeve ne možemo ostvariti ako se i privatni sektor ne usmjeri na održivost. Mobiliziranje sredstava za financiranje prijelaza mora se provoditi istodobno s postupnim smanjivanjem financiranja projekata koji štete zelenom i uključivom gospodarskom rastu.

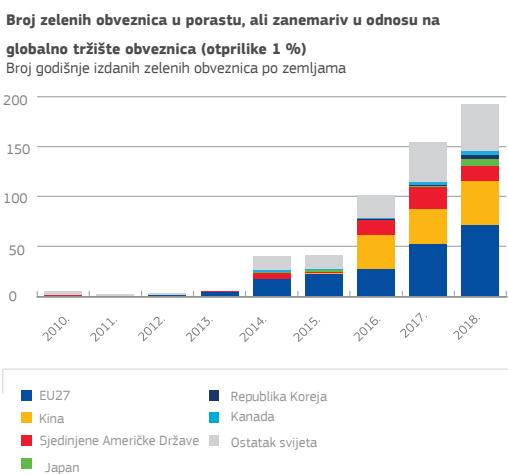
Planom ulaganja za Europu nastoje se mobilizirati privatna finansijska sredstva za javno dobro. U okviru njegova instrumenta financiranja, Europskog fonda za strateška ulaganja koji je pokrenut 2015., dosad je mobilizirano ukupno 370 milijarde EUR u ključnim područjima nužnima za modernizaciju europskog gospodarstva. Riječ je o obnovljivim izvorima energije, energetskoj učinkovitosti, istraživanju, razvoju i inovacijama, ali i o socijalnoj infrastrukturi, npr. socijalnim ili pristupačnim stanovanjem. Komisija je za sljedeći proračunski okvir za razdoblje 2021.–2027. predložila udvostručenje sredstava namijenjenih socijalnom sektoru, među ostalim i za socijalno poduzetništvo, te financiranje isključivo održive infrastrukture. Grupa Europske investicijske banke već je najveći svjetski izvor multilateralnog financiranja

⁶¹ Konferencija Ujedinjenih naroda o trgovini i razvoju. Dostupno na:

<http://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/blog/2017/7/12/What-kind-of-blender-do-we-need-to-finance-the-SDGs-.html>

borbe protiv klimatskih promjena i najmanje 25 % svojih sredstava usmjerava u projekte ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe tim promjenama.

Komisija je na temelju preporuka stručne skupine na visokoj razini izradila plan jačanja uloge financiranja radi izgradnje uspješnog gospodarstva koje istodobno ostvaruje i okolišne i socijalne ciljeve. Akcijski plan o održivom financiranju⁶² i zakonodavni prijedlozi koji su uslijedili pomoći će ulagačima da donesu informirane odluke o ulaganju, temeljene na jasnim kriterijima održivog ulaganja. Na taj bi se način ubrzala i povećala opsežnija ulaganja u održive projekte u EU-u i globalno i stvorili poticaji ulagačima da napuste ulaganja koja nisu održiva.

Izvor: Svjetska banka, Bloomberg

Dodatne napore potrebno je staviti na povezivanje održivog financiranja sa stvarnim gospodarstvom kako bi povećana potražnja ulagača za održivim proizvodima i uslugama bila popraćena povećanom ponudom. Za to je ključno učinkovito odrediti cijene vanjskih učinaka. Osim toga, potrebno je uložiti dodatne napore u informiranje europskih građana o finansijskom sustavu kako bi bili svjesniji poslovne djelatnosti koju financiraju i kako bi znali zatražiti odgovornost upravitelja fondova ako se njihovim novcem ne upravlja na održiv način.

EU predvodi temeljitu promjenu finansijskog sustava prema održivosti:

- ✓ **Uspostavom zajedničkog jezika:** jedinstveni sustav klasifikacije EU-a („taksonomija“) u kojem se definiraju održive gospodarske djelatnosti i utvrđuju područja u kojima održivo ulaganje može proizvesti najveći učinak.
- ✓ **Smanjivanjem rizika manipulativnog zelenog marketinga (eng. greenwashing):** izrada normi i oznaka za zelene finansijske proizvode koje ulagačima olakšavaju prepoznavanje ulaganja koja su u skladu sa zelenim mjerilima te mjerilima niskih emisija ugljika.
- ✓ **Uključivanjem održivosti u investicijsko savjetovanje:** obveza za osiguravajuća i investicijska društva da klijente savjetuju na temelju njihovih preferencija u pogledu održivosti.
- ✓ **Izradom referentnih mjerila održivosti i poticanjem njihove transparentnosti.**

⁶² Akcijski plan o održivom financiranju. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en.

- ✓ **Pojašnjjenjem obveza institucijskih ulagača i upravitelja imovinom:** osigurati da institucijski ulagači i upravitelji imovinom u svojim odlukama o ulaganju uzmu u obzir održivost i postrože svoje zahtjeve za objavljivanje.
- ✓ **Povećanjem transparentnosti u korporativnom izvješćivanju:** revizija smjernica o objavljivanju nefinansijskih informacija.
- ✓ **Uključivanjem održivosti u bonitetne zahtjeve:** uključivanje zelenog faktora potpore kada je to opravdano sa stajališta rizika radi zaštite finansijske stabilnosti.

Kako bi se osigurala finansijska sposobnost javnih tijela za ulaganje u prijelaz na održivost, potrebno je poduzeti mjere za provedbu održive fiskalne reforme na svim razinama. Trebali bismo pojačati borbu protiv utaje poreza i izbjegavanja plaćanja poreza na dobit. Nužna je transnacionalna suradnja kako bi se riješio problem poreznih oaza koje ugrožavaju poreznu osnovicu EU-a i zemalja u razvoju.

Još važnije, porezni sustavi EU-a i cijene trebali bi biti osmišljeni tako da odražavaju stvarne troškove, rješavaju glavna socijalna i okolišna pitanja i potiču promjenu ponašanja u cijelom gospodarstvu. Održivo tržišno natjecanje ovisi o cijenama koje odražavaju stvarne troškove proizvodnje i uporabe – internaliziranjem vanjskih učinaka⁶³.

Regulatori, poslovni čelnici i civilno društvo trebaju surađivati kako bi se omogućili jednak uvjeti usklađeni s ciljevima održivog razvoja i poticao razvoj koji će održive proizvode i usluge učiniti najpristupačnijim odabirom.

To bi trebalo uključivati promjene fiskalnih sustava kako bi države članice smanjile oporezivanje rada i povećale oporezivanje kapitala, onečišćenja, podcijenjenih sirovina i drugih okolišnih vanjskih učinaka⁶⁴. Moraju se primjenjivati načela „korisnik plaća“ i „onečišćivač plaća“ kako bi se spriječilo i ispravilo uništavanje okoliša i izbjeglo prebacivanje tereta na porezne obveznike. Porezni prihodi od rada trenutačno su osam puta veći od prihoda ostvarenih porezima za zaštitu okoliša u EU-u, a posljednjih je godina samo ograničen broj država članica EU-a smanjio udio poreza na rad i istodobno povećao udio poreza za zaštitu okoliša.

Vanjski troškovi prometa u EU-u vrlo su veliki

Europska komisija provodi studiju o internalizaciji vanjskih troškova svih vrsta prometa koja obuhvaća zagušenost, nesreće, emisije CO₂, buku, onečišćenje zraka, oštećenje staništa i

⁶³ Povjerenstvo za gospodarstvo i održivi razvoj, „Bolje gospodarstvo za bolji svijet, Izvješće Povjerenstva za gospodarstvo i održivi razvoj“, siječanj 2017.

⁶⁴ Povjerenstvo za gospodarstvo i održivi razvoj, „Bolje gospodarstvo za bolji svijet, Izvješće Povjerenstva za gospodarstvo i održivi razvoj“, siječanj 2017.

usporedbu tih troškova s troškovima koje plaćaju korisnici. Cilj je procijeniti u kojoj se mjeri provode načela „korisnik plaća” i „onečišćivač plaća” u EU-u te utvrditi mogućnosti za daljnju internalizaciju negativnih vanjskih učinaka. Prema preliminarnim rezultatima ukupna razina vanjskih troškova u prometu u državama članicama EU-a procjenjuje se na oko 1000 milijardi EUR godišnje, što odgovara iznosu od gotovo 7 % BDP-a. Rezultati te studije, koja bi trebala biti dovršena do sredine 2019., bit će važan doprinos predstojećim raspravama o budućnosti prometnih politika EU-a.

Osim toga, moramo osigurati da tranzicija bude socijalno pravedna, da se njezini troškovi ravnopravno raspodijele među poreznim obveznicima te da svi pravedno plate svoj dio. Nužna porezna rasterećenja i uklanjanje kontraproduktivnih financijskih poticaja, kao što su subvencije za fosilna goriva, mogu imati regresivne posljedice i snažnije pogoditi siromašne. Stoga kreatori politika moraju aktivirati sve relevantne instrumente uz, primjerice, aktivne mјere tržišta rada te obrazovanje i ospozobljavanje, osigurati da rasterećenja budu blisko povezana s mjerama za osuvremenjivanje fiskalnih sustava i poreznih kombinacija i uzeti u obzir najranjivije skupine⁶⁵.

U budućem će djelovanju važnost imati i usklađeno oporezivanje negativnih socijalnih i okolišnih vanjskih učinaka na jedinstvenom tržištu EU-a kako bi EU mogao prijeći na učinkovitije i održivije gospodarstvo i osigurati jednakе uvjete za poduzeća⁶⁶. Na primjer, današnji pravni okvir EU-a za oporezivanje energije i dalje je u suprotnosti s ciljevima EU-a u području zaštite okoliša i klimatskih promjena⁶⁷ te štetno djeluje na dogovorene ciljeve politike. Nužan uvjet za promjenu je odmak od načela jednoglasnog odlučivanja u Vijeću, u skladu s Komunikacijom Komisije „Prema učinkovitijem i demokratskijem odlučivanju u poreznoj politici EU-a“⁶⁸.

Osim toga, tržišno natjecanje važan je dio ukupne kombinacije politika i prijelaza na održivost. Politikom tržišnog natjecanja pridonosi se „gospodarskoj demokraciji” i jednakosti. Njome se osiguravaju pristupačne cijene, kvaliteta i izbor te ograničava ekonomska moć subjekata s vladajućim položajem koja se ne temelji na zaslugama. Podaci⁶⁹ pokazuju da se politikom tržišnog natjecanja u relativnom smislu daje prednost siromašnjim kućanstvima u odnosu na bogatija kućanstva i ostvaruje učinkovitija raspodjela sredstava te potiču inovacije, osobito u području vrhunskih tehnologija.

Okvir: Politika državnih potpora EU-a, posebno otkako je posljednjih godina osuvremenjena, usmjerenja je na održivost. 94 % ukupne državne potpore u EU-u obuhvaćeno je horizontalnim ciljevima od zajedničkog interesa, kao što su zaštita okoliša, istraživanje, razvoj, inovacije i regionalni razvoj. 54 % ukupnih rashoda usmjereno je na zaštitu okoliša i uštedu energije⁷⁰.

⁶⁵ Porezne politike u Europskoj uniji: istraživanje za 2018. Dostupno na:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/tax-good-governance/european-semester/tax-policies-european-union-survey_en. Komisija je u prosincu 2018. pokrenula studiju o megatrendovima (klimatske promjene, digitalizacija, starenje stanovništva itd.) i njihovu utjecaju na gospodarstva EU-a, a posebno na održivost poreznih sustava EU-a.

⁶⁶ COM(2019) 8 final.

⁶⁷ COM(2019) 8 final.

⁶⁸ COM(2019) 8 final.

⁶⁹ Dierx, Adriaan, Ilzkovitz, Pataracchia, Ratto, Thum-Thyse and Varga (2017.), *Does EU competition policy support inclusive growth?* („Potiče li politika tržišnog natjecanja EU-a uključivi rast?”), Journal of Competition Law & Economics, Vol. 13, No. 2.; *OECD Factsheet on how competition policy affects macro-economic outcomes* („Informativni članak o utjecaju politike tržišnog natjecanja na makroekonomske rezultate”) (listopad 2014.); Fabienne Ilzkovitz and Adriaan Dierx, *Ex-post economic evaluation of competition policy enforcement: A review of the literature* („Ex-post ekonomska procjena provedbe politike tržišnog natjecanja: pregled literature”, Glavna uprava za tržišno natjecanje, lipanj 2015).

⁷⁰ http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html

3.2.3. Odgovorno poslovanje, društveno odgovorno poslovanje i novi poslovni modeli

Poduzeća imaju ključnu ulogu u prijelazu na održivost. Tijekom posljednjih desetljeća sve veći broj poduzeća, dobrovoljno ili potaknuti mjerama javnih tijela, u svoje korporativne misije uvrštava okolišnu i socijalnu odgovornost. Sve veći broj poduzeća održive ciljeve razvoja smatra sastavnim dijelom svoje strategije za konkurentnost i rast. Uvidjeli su da se odgovornim poslovanjem mogu ostvariti rast i dobit koji su održiviji, otvoriti nove tržišne mogućnosti i stvoriti dugoročna vrijednost za dioničare.

Istraživanje KPMG-a o društveno odgovornom poslovanju u 2017. „The Road Ahead“ (Put pred nama)

S obzirom na sve veću složenost i globalizaciju lanaca opskrbe, važno je promicati primjenu visokih standarda održivosti i u trećim zemljama. Poslovne prakse, obrasci potrošnje i proizvodnje poduzeća i potrošača iz EU-a ne bi trebali neizravno doprinositi kršenju ljudskih prava ili uništavanju okoliša u drugim dijelovima svijeta.

Tijekom posljednje dvije godine EU je ojačao prava dioničara⁷¹ i ulagača⁷² pojašnjavanjem finansijskih i nefinansijskih aspekata rezultata poslovanja poduzeća i time im olakšao mogućnost pozivanja poduzeća na odgovornost. EU je u svoje zakonodavstvo o javnoj nabavi uveo i nove okolišne i socijalne kriterije kako bi potaknuo poduzeća na razvoj društveno odgovornih proizvoda i usluga. EU je donio Uredbu o mineralima iz područja zahvaćenih sukobima⁷³ kako bi osigurao da poduzeća iz EU-a određene minerale i metale uvoze samo iz odgovornih izvora koji dobit ne upotrebljavaju za financiranje oružanih sukoba. U tom je kontekstu relevantan i nedavno donesen akcijski plan o održivom financiranju jer se njime sustav financiranja povezuje s održivijim projektima⁷⁴.

Međutim, očito je na svim razinama moguće ostvariti više. Na razini EU-a, radom na utvrđivanju primjerenih mjera i konkretnih načina za promicanje održivijeg poslovanja ostvaruju se dodatni rezultati i jača konkurentnost poduzeća iz EU-a u tom području. Trebat će nam razmotriti razne dodatne poticaje poduzećima da u svoje poslovanje uključe održive ciljeve razvoja, među ostalim i potencijal novih tehnologija i kružnog gospodarstva. EU će se u svojem unutarnjem i vanjskom djelovanju i dalje trebati zalagati za provedbu međunarodno dogovorenih smjernica i načela o odgovornom poslovanju, kao što su Vodeća načela UN-a o

⁷¹ Direktiva (EU) 2017/828 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2017. o izmjeni Direktive 2007/36/EZ u pogledu poticanja dugoročnog sudjelovanja dioničara (Tekst značajan za EGP)

⁷² Direktiva 2014/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinansijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa (Tekst značajan za EGP).

⁷³ Uredba (EU) 2017/821 o mineralima iz područja zahvaćenih sukobima.

⁷⁴ https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en#investment. U kontekstu Dana industrije EU-a početkom 2019. predstavit će se potpunija slika napretka EU-a u vezi s društveno odgovornim poslovanjem i odgovornim poslovanjem te poslovanjem i ljudskim pravima.

poslovanju i ljudskim pravima. Ti su napor i važni i kako bi se osigurali jednaki međunarodni uvjeti.

U budućoj perspektivi ekonomija suradnje, u kojoj potrošači mogu međusobno izravno stupati u poslovne odnose, može znatno pridonijeti održivom rastu i stvaranju održivijih poslovnih modela ako se potiče i razvija na odgovoran način. Međutim, u ovom trenutku fragmentiranost i različitost regulatornih odgovora diljem EU-a stvara nesigurnost za pozicionirane operatere, nove pružatelje usluga i potrošače i koči rast ekonomije suradnje u EU-u i s njom povezane nove i inovativne usluge.

Socijalno poduzetništvo, kojemu je cilj rješavanje problema u zajednici, može imati važnu ulogu pri suočavanju s izazovima koji proizlaze iz održivosti uz istodobno poticanje uključivog rasta i otvaranja radnih mesta na lokalnoj razini, zajedničkog blagostanja i socijalne uključenosti. Trenutačno je socijalno poduzetništvo najčešće koncentrirano u posebnim nišama, osobito na lokalnoj razini, i suočava se s poteškoćama kada želi ostvariti rast na razini EU-u. Financiranje je i dalje važan problem, zbog čega je EU za socijalno poduzetništvo namijenio više sredstava. Kao i kod ekonomije suradnje, složen ili nepotpun regulatorni okvir i ograničenja na lokalnoj razini mogu biti prepreke. Primjerice, u Francuskoj je 2014. donesen poseban pravni okvir kojim su prepoznate posebnosti sektora i tim je poduzećima osiguran novi poticaj.

3.2.4. Otvorena trgovina utemeljena na pravilima

Otvorena trgovina utemeljena na pravilima jedan je od najboljih instrumenata za povećanje našeg blagostanja i blagostanja naših partnera, za rast životnog standarda i održivost našeg planeta i demokracija. Želimo li ostvariti cilj održive Europe u održivom svijetu, trebamo svoje multilateralne institucije te bilateralne i multilateralne trgovinske sporazume iskoristiti za oblikovanje globalnih standarda.

Protekcionistički trendovi i stavljanje vlastite zemlje na prvo mjesto mogu dovesti do sukoba. Osim toga, velika su prepreka izgradnji održivog planeta jer je to cilj koji u pravilu zahtijeva međunarodnu suradnju. Europskoj uniji je zbog više razloga u ključnom interesu da snažno podupire i održava multilateralni sustav.

U kontekstu prijelaza na održivost moramo još aktivnije surađivati s partnerima istomišljenicima kako bismo dogovorili progresivna nova pravila kojima se uzima u obzir Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. U njemu se priznaje ključna uloga multilateralnog trgovinskog sustava utemeljenog na pravilima, s uporištem u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO), u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja. Stoga su tekući konstruktivni napor EU-a u cilju modernizacije WTO-a iznimno važni.

Povlačenjem postojećih sila iz međunarodnih trgovinskih sporazuma otvaraju se mogućnosti za EU. Današnja Unija s najrazvijenijim unutarnjim tržištem u svijetu i gotovo pola milijarde potrošača sposobna je nastaviti tamo gdje su drugi stali i to je već više puta učinila. Osim toga, ona trgovinu postavlja na nove, održivije temelje. Svi novi trgovinski sporazumi i sporazumi o ulaganju EU-a sada uključuju poglavje o održivom razvoju kojim se štite i promiču socijalni standardi i standardi zaštite okoliša. Sporazum o gospodarskom partnerstvu s Japanom potpisana u srpnju 2018. prvi je sporazum u koji su uključene obveze preuzete Pariškim klimatskim sporazumom. U rujnu 2018. EU i Kanada dogovorile su suradnju u području trgovine i klimatskih promjena u okviru Sveobuhvatnog gospodarskog i trgovinskog sporazuma (CETA). EU pregovara o odredbama koje se odnose na rodna pitanja u kontekstu modernizacije sporazuma o pridruživanju s Čileom.

Okvir: Junckerova Komisija donijela je ili započela s provedbom osam trgovinskih sporazuma s petnaest zemalja, uključujući Kanadu, Ukrajinu, Singapur, Vijetnam, Japan i više afričkih i pacifičkih zemalja⁷⁵. Europska unija trenutačno ima na snazi 39 trgovinskih sporazuma sa 70 zemalja diljem svijeta. Odredbe o trgovini i održivom razvoju okosnica su sporazuma o slobodnoj trgovini EU-a od 2010.

Komisija je predložila 15 točaka za poboljšanje provedbe poglavlja o trgovini i održivom razvoju u trgovinskim sporazumima EU-a.⁷⁶ Naglasak je na snažnijoj suradnji s raznim akterima, učinkovitijoj provedbi, uključujući odlučniju primjenu poglavlja o održivosti u postojećim mehanizmima za rješavanje sporova, te na poboljšanoj komunikaciji i transparentnosti.

U okviru svojih nastojanja da podupre zemlje u razvoju EU dodjeljuje unilateralne trgovinske povlastice na temelju općeg sustava povlastica. Te se povlastice primjenjuju uz uvjet da zemlje korisnice poštaju temeljne međunarodne konvencije i sporazume o ljudskim i radničkim pravima, zaštiti okoliša i dobrom upravljanju i poticaj su zemljama u razvoju da grade svoje modele gospodarskog rasta na održivim temeljima. U slučaju ozbiljnog i sustavnog kršenja načela tih konvencija Komisija može privremeno ukinuti te povlastice.

3.2.5. Upravljanje i osiguravanje usklađenosti politika na svim razinama

Za istinske promjene u smjeru održivosti na dobrobit svih Europljana i ostvarivanje ciljeva održivog razvoja potrebno je primijeniti sveobuhvatan pristup. EU, njegove države članice i partneri moraju uzeti u obzir međusobnu povezanost različitih izazova i mogućnosti koji proizlaze iz održivosti te voditi računa o usklađenosti različitih područja politike, sektora i razina odlučivanja.

Svi dionici moraju aktivno sudjelovati u prelasku na održivost

Poštovanje vladavine prava, demokracija i temeljna prava naše su temeljne odrednice. To su nedodirljiva načela i vrijednosti utvrđene u Ugovorima EU-a i temelji za daljnju nadogradnju. Oni su i sastavni dio Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i ciljeva održivog razvoja. Isto vrijedi i za načela slobode i pravde te institucionalnu stabilnost koje EU oduvijek snažno zagovara. Ta načela i zajedničke vrijednosti ne podrazumijevaju se sami po sebi – EU, njegove države članice i svi Europljani moraju ih poštovati, njegovati i raditi na

⁷⁵ Kamerun, Côte d'Ivoire, Gana te zemlje Sporazuma o gospodarskom partnerstvu Južnoafričke razvojne zajednice (SADC EPA) Bocvana, Lesoto, Mozambik, Namibija, Južna Afrika i Svazi.

⁷⁶ Neslužbeni dokument službi Komisije. Dostupno na:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.

njihovu jačanju, a socijalni partneri tu mogu dati značajan doprinos. To partnerstvo treba njegovati i jačati kako bi se osiguralo učinkovito upravljanje i primjerena usklađenost među politikama.

Osim tih temeljnih načela, iznimno je važna opća usklađenost politika, utemeljena na planiranju, politikama na temelju dokaza, uključivosti, učinkovitosti, poštovanju načela supsidijarnosti i proporcionalnosti te mjerenu i praćenju. U tom je smislu ključna i bolja regulativa i bolje upravljanje na svim razinama. Za sve opcije politika potrebno je provesti temeljite procjene učinka, a kompromise između ciljeva gospodarskih, socijalnih i okolišnih politika treba svesti na najmanju moguću mjeru i ublažiti. Povezane nedostatke u provedbi koji ugrožavaju dosljednost politika održivosti trebalo bi isto tako riješiti na učinkovit i sustavan način.

Ciljevi održivog rasta nedjeljni su i većina ih pokriva više područja politike. Stoga bolja suradnja među upravama treba biti popraćena boljom usklađenošću među raznim područjima politika. Hrana, energija i gospodarenje vodnim resursima usko su povezani, a isto vrijedi, primjerice, i za promet, kvalitetu zraka i zdravlje. Takozvani „pristup utemeljen na povezanosti“ zahtijeva više sektorske projekte na svim razinama kojima se uzima u obzir međusobna povezanost ciljeva održivog razvoja. Europska komisija taj pristup slijedi primjenom interne metode rada kojom se potiče bliska suradnja između povjerenika i svih članova Komisijina osoblja.

Usklađenost politika ne odnosi se samo na unutarnju razinu, već vrijedi i za učinak unutarnjih politika na vanjsku dimenziju i obratno. Moramo se pobrinuti da ne izvozimo svoj ekološki otisak i da ne stvaramo siromaštvo, nejednakost i nestabilnost u drugim dijelovima svijeta. Kao Europoljani svjesni smo toga da negativan učinak na drugom kraju svijeta može izazvati povratni efekt za naše vlastito gospodarstvo i društvo, primjerice pogoršanjem uzroka migracija. EU je predan usklađenosti politika za razvoj, čime se osigurava da se učinak unutarnjih politika EU-a na zemlje u razvoju sustavno uzima u obzir. Relevantno praćenje sastavnji je dio mjera Komisije u vezi s provedbom Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030.⁷⁷.

Da bi naše politike bile uspješne, moramo utvrditi jasne i mjerljive ciljeve tako da se napredak može pratiti, a rezultati javno objavljivati. Sljedeći korak na razini EU-a mogao bi biti dogovor o tim ciljevima te uspostava sustava praćenja. Europsko vijeće pozdravilo je namjeru Komisije da objavi ovaj Dokument za razmatranje koji će utrti put sveobuhvatnoj strategiji provedbe Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. u 2019., a koja bi mogla uključivati i taj korak.

Provedba ciljeva održivog razvoja zahtijeva i učinkovitu suradnju na razini EU-a te na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Preporuke iz Komunikacije Komisije „Načela supsidijarnosti i proporcionalnosti: jačanje njihove uloge u donošenju politika EU-a“, u skladu s preporukama radne skupine za supsidijarnost i proporcionalnost i inicijativu „činiti manje, ali učinkovitije“, sadržavaju plan za ostvarenje tih ciljeva⁷⁸. Komisija i druga tijela EU-a mogli bi olakšati razmjenu najboljih praksi među gradovima i regijama te utvrditi parametre za prekogranični teritorijalni pristup ostvarenju ciljeva održivog razvoja.

⁷⁷ Napredak je prikazan u izvješću EU-a o usklađenosti politika za razvoj za 2019. koje se objavljuje zajedno s ovim dokumentom za razmatranje. Radni dokument službi Komisije (2019)20.

⁷⁸ COM(2018) 703 final. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-principles-subsidiarity-proportionality-strengthening-role-policymaking_en.pdf i https://ec.europa.eu/commission/priorities/democratic-change/better-regulation/task-force-subsidiarity-proportionality-and-doing-less-more-efficiently_hr.

Naravno, civilno društvo, privatni sektor i akademska zajednica također moraju sudjelovati u raspravi i provedbenim mjerama. Platforma na visokoj razini s više dionika za ciljeve održivog razvoja, koju je Europska komisija pokrenula 2017.⁷⁹, pozitivan je primjer povezivanja transverzalnih ideja. Platforma je dala neprocjenjiv doprinos radu Komisije, koji je priložen ovom Dokumentu za razmatranje. Stručna skupina na visokoj razini za održivo financiranje još je jedan pozitivan primjer međusektorske suradnje koja je bila ključna za pripremu Komisijina akcijskog plana za održivo financiranje.

U slučaju složenih izazova koji obuhvaćaju mnoštvo suprotstavljenih interesa trebalo bi dodatno promicati partnerstva s više dionika kako bi se što bolje obuhvatila međuvisnost različitih ciljeva održivog razvoja.

Osim toga, za provedbu pristupa višerazinskog upravljanja važno je da EU jasno formulira svoje napore na razini globalnog upravljanja. Pri provedbi ciljeva održivog razvoja moramo se suočiti s brojnim izazovima koji ne poznaju granice i stoga nam je potrebna snažnija usmjerenošć prema van, u bliskoj suradnji s partnerima EU-a diljem svijeta i na svim razinama. Ključnu ulogu pri Ujedinjenim narodima ima Politički forum na visokoj razini o održivom razvoju, posebno kada je riječ o praćenju napretka. EU kao snažan zagovornik multilateralizma može preuzeti vodeću ulogu u osiguravanju primjerenog izvješćivanja o napretku u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja vodeći računa o strogoj provedbi i praćenju kod svih partnera.

4. EU kao predvodnik održivog razvoja u svijetu

EU i Ujedinjeni narodi prirodni su partneri u izgradnji sigurnijeg i boljeg svijeta za sve. Nisu nam potrebni novi zidovi, već globalna pravila koja svi poštuju. Sustav utemeljen na pravilima najbolji je jamac održivosti našeg gospodarstva i društva. Samo multilateralna diplomacija može dovesti do rješenja za međunarodne izazove. U Globalnoj strategiji za vanjsku i sigurnosnu politiku EU-a prepoznata je važnost ciljeva održivog razvoja kao međusektorskog prioriteta te EU i države članice trebaju jedinstveno djelovati u svojim odnosima s ostatkom svijeta.

Ponovno izbijanje oštih sukoba u svijetu, posebno u posljednjih pet godina, podsjetilo nas je da mir i sigurnost u EU-u ovisi i o sposobnosti EU-a da doprinese izgradnji i očuvanju mira u drugim dijelovima svijeta. Zahvaljujući svojem iskustvu u izgradnji mira unutar vlastitih granica EU posjeduje „meku moć” i vjerodostojnost kao globalni akter u borbi za održivi mir i blagostanje.

EU mora osim toga nastaviti s drugima dijeliti održiva rješenja za globalne probleme jer će naše politike imati tek ograničeni utjecaj na planet ako drugi budu provodili suprotne politike. Pomažući drugima i potičući ih da slijede njegov primjer, EU može promicati jednake uvjete za sve sudionike na tržištu. Osim toga, dijeleći svoja rješenja s inozemnim partnerima EU pridonosi otvaranju radnih mesta i održivom rastu ne samo u zemljama partnerima, već i u EU-u.

---

79 Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/global-topics/sustainable-development-goals/multi-stakeholder-platform-sdgs_en.

Konačno, kako bismo bili što uspješniji u zelenoj i uključivoj gospodarskoj tranziciji, moramo pridobiti naše globalne partnere i uvjeriti ih da je globalni model održivog razvoja utemeljen na našim temeljnim vrijednostima i načelima najbolji način za postizanje zajedničkog blagostanja i izgradnju održivog svijeta. Unutarnji napor EU-a u vezi s ostvarivanjem ciljeva održivog razvoja i njihov vanjski učinak zapravo su samo dvije strane iste medalje. EU-u je u interesu da ima vodeću ulogu u provedbi Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i na globalnoj razini u okviru svojeg vanjskog djelovanja.

EU i njegove države članice najveći su donator razvojne i humanitarne pomoći u svijetu. EU se obvezao povećati svoj doprinos za službenu razvojnu pomoć na najmanje 0,7 % bruto nacionalnog dohotka EU-a godišnje. U suradnji sa 150 partnerskih zemalja diljem svijeta razvojna suradnja EU-a služi kao sredstvo koje ljudima omogućuje izlazak iz siromaštva te osigurava dostojanstvo i jednakost, a istodobno je i instrument izgradnje mirnih, pravednih i uključivih društava. Zbog dugotrajnosti kriza potrebno je da EU nastavi ulagati pojačane napore kako bi odgovorio na humanitarne potrebe te da istodobno radi na suzbijanju temeljnih uzroka siromaštva, raseljavanja, ranjivosti i nestabilnosti.

Novim Europskim konsenzusom o razvoju djelovanje EU-a izričito je usmjereno na provedbu Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030., pri čemu je primarni cilj iskorjenjivanje siromaštva. Jedno je od njegovih glavnih postignuća zajednički angažman EU-a i svih njegovih država članica za bolju suradnju, među ostalim putem više zajedničkog programiranja i učinkovitije koordinacije na terenu. To novo usmjerenje trebalo bi se dodatno poboljšati budućim EU-ovim instrumentom za vanjsko financiranje, koji je izričito namijenjen potpori provedbi ciljeva održivog razvoja.

Nastaviti ćemo aktivno surađivati sa zemljama partnerima u okviru dijaloga o politikama na temelju ciljeva održivog razvoja, a sve će to biti popraćeno našom finansijskom pomoći i razvojnom suradnjom. Novo partnerstvo EU-a sa zemljama Afrike, Kariba i Pacifika koje će zamijeniti postojeći Sporazum iz Cotonoua trebalo bi pridonijeti povećanju blagostanja ispunjavanjem ciljeva održivog razvoja. U budućnosti bi od posebne važnosti za EU i njegove države članice bila izgradnja snažnog partnerstva i suradnje s Afrikom kao ravnopravnim partnerom. U interesu je EU-a da afrički kontinent bude gospodarski i politički snažan, uz veće mogućnosti rasta i lokalnog zapošljavanja, nove poslovne modele i uzajamno korisne trgovinske odnose s Europom. Istodobno, suradnja EU-a s naprednjijim zemljama u razvoju u najrazličitijim sektorima može imati značajan utjecaj na održivi razvoj u svijetu.

I dalje je prioritet osigurati punu potporu privatnog sektora i poticanje održivih ulaganja i izvan granica EU-a. Europskim planom za vanjska ulaganja stvoren je novi standard u korištenju javnih sredstava za poticanje privatnih ulaganja za održivi razvoj u partnerskim zemljama, počevši od Afrike i susjedstva EU-a.⁸⁰ Novi savez Afrike i Europe za održiva ulaganja i radna mjesta pokrenut u rujnu 2018. ima snažan potencijal mobilizirati održiva ulaganja te bi mogao pridonijeti otvaranju deset milijuna radnih mjesta u Africi samo u sljedećih pet godina.

S obzirom na to da je zemljama u razvoju posebno otežan pristup financiranju kojim bi pokrile svoje potrebe u području održive infrastrukture i energetske učinkovitosti, globalna finansijska tržišta mogla bi biti snažna potpora svim zemljama na njihovu putu tranzicije pokrivanjem lokalnih potreba globalnim izvorima financiranja. Usklađivanjem inicijativa i

⁸⁰ Nakon što su od njegova pokretanja u rujnu 2017. već mobilizirana ulaganja u iznosu većem od 37 milijardi EUR, vrlo je izgledno da će se do 2020. ostvariti cilj od 44 milijarde EUR ulaganja za održivi razvoj do 2020.

instrumenata održivog financiranja među zemljama stvorila bi se usporediva tržišta za održivu finansijsku imovinu neovisno o državnim granicama i istodobno postigla ekonomija razmjera i izbjegla rascjepkanost. Time bi se poduzećima i finansijskom sektoru diljem svijeta ponudile znatne nove mogućnosti ulaganja.

EU želi biti predvodnik u koordinaciji međunarodnih napora u izgradnji finansijskog sustava koji podupire održiv rast u cijelom svijetu. Kako bi se poboljšala suradnja i iskoristile sinergije, bilo bi korisno uspostaviti međunarodnu mrežu razvijenih zemalja i zemalja u razvoju koje se zalaže za jačanje održivog financiranja. Dosljedna međunarodna strategija i strukture koji bi pojačali učinak napora koje ulažu institucije kao što su Grupa Svjetske banke, Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, Europska investicijska banka i Europska banka za obnovu i razvoj podigli bi održivo financiranje na višu razinu i međunarodne ulagače usmjерili prema održivim ulaganjima diljem svijeta. Nove finansijske tehnologije i inovativna rješenja za financiranje nude izvanredne dodatne mogućnosti za spajanje globalnih ulagača i održivih projekata.

Klimatske promjene i uništavanje okoliša velike su i sve veće prijetnje miru i sigurnosti u svijetu i bez odlučnog djelovanja postat će još veći izvor globalnog rizika, uključujući prisilno raseljavanje stanovništva i migracije. EU mora preuzeti vodeću ulogu, među ostalim strogom provedbom Pariškog klimatskog sporazuma i sudjelovanjem u međunarodnim naporima za dekarbonizaciju prometnog sektora. EU bi mogao inicirati i obvezujuće globalne sporazume u području kružnog gospodarstva, upotrebe resursa i biološke raznolikosti.

Kao pionir u zelenoj i uključivoj gospodarskoj tranziciji koji se snažno zalaže za uvođenje međunarodnih pravila, EU će moći odrediti standarde za cijeli svijet i osigurati si snažnu konkurenčku prednost na globalnom tržištu.

5. Scenariji za budućnost

EU se potpuno obvezao na ostvarivanje ciljeva Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i njegovu provedbu. S obzirom na to da se bliži početak novog petogodišnjeg ciklusa, sada je trenutak da se dogovorimo kako ćemo ispuniti svoju zajedničku obvezu. Institucije EU-a trebaju odlučiti koje će strukture, instrumente i politike iskoristiti za provedbu i ostvarivanja ciljeva održivog razvoja te za pomoć i usmjeravanje naših partnera. Postoje različite ideje o tome kako to najbolje postići, a svaka institucija, Parlament, Vijeće i Komisija ima vlastitu odgovornost u skladu s Ugovorima i našim međunarodnim obvezama.

U listopadu 2018. Europsko vijeće pozdravilo je namjeru Komisije da objavi dokument za razmatranje kojim se utire put sveobuhvatnoj provedbenoj strategiji u 2019.

U ovom se dokumentu za razmatranje navode tri različita scenarija u skladu sa smjernicama Europskog vijeća kao okvir za raspravu o tome kako najbolje ostvariti provedbu ciljeva održivog razvoja i koja bi bila najdjelotvornija podjela uloga. Ova razmatranja trebala bi potaknuti raspravu među građanima, dionicima, vladama i institucijama tijekom sljedećih mjeseci uoči izrade strateškog plana EU-a za razdoblje 2019.–2024. i određivanja prioriteta sljedećeg predsjednika Europske komisije.

Sva tri scenarija temelje se na pretpostavci da države članice, poduzeća i civilno društvo dijele zajedničku svijest o tome da je potreban veći angažman žele li EU i svijet osigurati održivu

budućnost i ostvariti ciljeve održivog razvoja do 2030. i nakon toga te održati planet pogodnim za život u interesu modernog gospodarstva, čistog okoliša i dobropitit građana.

Postoji jedinstven stav o tome da je za postizanje održivosti potrebno djelovati na europskoj razini, ali da u konačnici možemo stvarno uspjeti samo s pomoću globalnog pristupa. Osim toga, da bi EU i dalje bio kontinent blagostanja, potrebno je osigurati potporu velikom dijelu zemalja u razvoju kako bi uhvatili priključak u gospodarskom i socijalnom smislu. Isto tako, potporom gospodarskom napretku zemalja u razvoju u skladu s ciljevima održivog razvoja doprinosi se i nizu strateških interesa EU-a, primjerice smanjenju nezakonitih migracija. Ciljevi održivog razvoja koje su potpisale 193 države najbolji su i najmoderniji sveobuhvatni globalni okvir za naše djelovanje.

Danas se u Europi raspravlja o tome što treba učiniti i kako to učiniti. Tri scenarija nude različite odgovore, ali svi polaze od ideje da EU ima velike konkurenčne prednosti koje mu omogućuju da bude predvodnik na globalnoj razini i da iskoristi svoju početnu prednost. Ti scenariji nisu restriktivni niti preskriptivni. Cilj im je izložiti različite ideje te pokrenuti raspravu i potaknuti na razmišljanje. Krajnji rezultat vjerojatno će biti kombinacija elemenata iz svakog od njih.

Scenarij 1.: Sveobuhvatna strategija EU-a za ciljeve održivog razvoja kao vodilja djelovanja EU-a i njegovih država članica

Jedan korak prema rješavanju izazova s kojima se suočavamo bilo bi potvrđivanje globalno dogovorenih ciljeva održivog razvoja na najvišoj političkoj razini u EU-u kao sveobuhvatnih strateških ciljeva politike za EU u cjelini i njegove države članice. Taj pristup bio bi u skladu s preporukom platforme na visokoj razini s više dionika za ciljeve održivog razvoja.

Prema ovom scenariju Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i ciljevi održivog razvoja bili bi naš plan i putokaz te bi odredili strateški okvir za EU i njegove države članice.

Strateško djelovanje EU-a i država članica, također i na regionalnoj i lokalnoj razini, provodilo bi se i učinkovito koordiniralo. Poticao bi se zajednički pristup na svim

razinama upravljanja, u bliskoj suradnji sa svim dionicima. To bi bila važna komponenta u odnosima EU-a s trećim zemljama kako bi se potaknulo međunarodno djelovanje za održivost.

To podrazumijeva i uspostavu „europskog procesa koordinacije politika za ciljeve održivog razvoja“ s ciljem redovitog ocjenjivanja i praćenja napretka u provedbi, uzimajući u obzir medusektorsku prirodu i povezanost ciljeva održivog razvoja, među ostalim i u okviru unutarnjeg upravljanja Europske komisije.

Što bi to moglo značiti u praksi

- ✓ Posebni ciljevi u okviru provedbe ciljeva održivog razvoja definiraju se na razini EU-a, a sveobuhvatnu strategiju EU-a za ciljeve održivog razvoja provode Komisija, Europski parlament i Vijeće;
- ✓ Sveobuhvatne nacionalne strategije za ciljeve održivog razvoja izrađuju se na nacionalnoj razini;
- ✓ Komisija predlaže, a Europsko vijeće potvrđuje konkretnе i vremenski ograničene ciljeve za 2030.;

Što bi to moglo značiti u praksi

- ✓ Načelo „održivost prije svega“ ugradeno je u agendu za bolju regulativu EU-a i njegovih država članica;
- ✓ Uspostavljen je mehanizam izvješćivanja i praćenja napretka u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja na razini EU-a i država članica i koordinira se, na primjer u okviru europskog semestra;
- ✓ Uloga platforme s više dionika za ciljeve održivog razvoja nadopunjena je posebnom ulogom u praćenju provedbe ciljeva održivog razvoja;
- ✓ EU nastavlja jačati svoje vanjsko djelovanje za održivost i usmjerava sve svoje djelovanje u okviru vanjske politike prema ciljevima održivog razvoja.

Prednosti i nedostatci

- + Stvaranje snažne zajedničke pozitivne vizije za održivu budućnost Europe u cijelom EU-u;
- + Jačanje političke odgovornosti i poboljšanje koordinacije na svim razinama upravljanja u EU-u te, s obzirom na prekograničnu prirodu utvrđenih izazova EU-a, veća mogućnost ostvarivanja Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. te zelenog i uključivog rasta za EU;
- + Davanje jasnog signala međunarodnoj zajednici da je EU u potpunosti predan ispunjavanju svojih međunarodnih obveza te provedbi Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i ciljeva održivog razvoja, i na unutarnjem i na vanjskom planu;
- + Jasna i transparentna komunikacija i suradnja s dionicima.
- Rizik da pristup nije dovoljno prilagođen posebnostima i izazovima pojedinih država članica jer se u strateškom okviru nisu mogle uzeti u obzir sve razlike;
- S obzirom na složenost postizanja dogovora o ciljevima na razini EU-a u različitim područjima ciljeva održivog razvoja, rizik utroška velike količine vremena na izradu strategije umjesto da se odmah započne s djelovanjem u konkretnim područjima politike na svim razinama gdje bi se mogle osjetiti konkretne koristi.

Scenarij 2.: Komisija nastavlja uključivati ciljeve održivog razvoja u sve relevantne politike EU-a, ali bez obvezivanja država članica na djelovanje

U skladu s tim scenarijem, ciljevi održivog razvoja i dalje će biti vodilja u donošenju političkih odluka u vezi s oblikovanjem politika EU-a te će se uzeti u obzir pri izradi strategije rasta EU-a nakon 2020., ali se države članice neće obvezati na kolektivno ostvarivanje ciljeva održivog razvoja u EU-u.

U Europskoj komisiji to bi moglo značiti da će se jednom članu Kolegija dodijeliti opća odgovornost za „održivost“. Taj član Kolegija mogao bi nastaviti surađivati s drugim povjerenicima u posebnom projektnom timu u koji bi bili uključeni svi povjerenici. Kako bi se osigurala usklađenost politika, bila bi potrebna

bliska suradnja s drugim projektnim timovima povjerenika.

U okviru agende za bolju regulativu Komisija bi nastavila primjenjivati postupak uključivog odlučivanja na temelju dokaza. S pojačanim uključivanjem ciljeva održivog razvoja u europski semestar u skladu sa strategijom rasta EU-a nakon 2020. osigurava se snažnija usklađenost politika EU-a i njegovo približavanje ciljevima održivog razvoja.

Međutim, taj bi pristup državama članicama i njihovim regionalnim i lokalnim vlastima ostavio više slobode za

odluku hoće li i na koji način svoj rad prilagoditi dosljednom ostvarivanju ciljeva održivog razvoja.

Što bi to moglo značiti u praksi

- ✓ Ciljevi održivog rasta poslužili bi kao vodilja u izradi strategije rasta EU-a nakon 2020., s naglaskom na područjima koja imaju najveću dodanu vrijednost EU-a, kao što je kružno gospodarstvo; istraživanje i inovacije; zaposlenost i socijalna uključenost; klima i energija; prehrambeni sustavi, poljoprivreda i korištenje zemljišta te kohezijska politika;
- ✓ Uključivanje ciljeva održivog razvoja u politike i djelovanja EU-a, na temelju agende za bolju regulativu, u obliku prilagođenom posebnom kontekstu EU-a uz podjelu nadležnosti s državama članicama;
- ✓ Dio potrebnih dodatnih sredstava za ostvarivanje ciljeva u okviru pristupa „uključivanja održivosti“ osigurao bi se s pomoću višegodišnjeg finansijskog okvira (VFO); države članice obvezuju se to isto učiniti;
- ✓ Ciljevi održivog razvoja i pripadajući ciljevi EU-a uključuju se u postupak europskog semestra ako je to relevantno za strategiju rasta nakon 2020.;
- ✓ U slučaju ažuriranja EU-ovih sporazuma o slobodnoj trgovini i pregovora o budućim trgovinskim sporazumima, stavla se prema potrebi pojačani naglasak na poglavlja o održivosti te se ona učinkovito provode;
- ✓ EU prati provedbu ciljeva održivog razvoja u okviru Eurostatove analize napretka u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja, koja će se nastaviti razvijati; države članice sastavljaju godišnja nacionalna izvješća o praćenju;
- ✓ Države članice i dalje imaju glavnu odgovornost za izvješćivanje o provedbi ciljeva održivog razvoja, dok Europska komisija podnosi izvješće o napretku za EU na međunarodnoj razini Političkom forumu UN-a na visokoj razini o održivom razvoju.

Prednosti i nedostatci

- + Budući da je prilično jasno koja su najkritičnija područja za ostvarivanje ciljeva održivog razvoja EU-a, EU se može usredotočiti na utvrđivanje strateških prioriteta i ostvarivanje konkretnih rezultata u područjima s najvećom dodanom vrijednošću EU-a;
- + Donošenje odluka na razini EU-a brže je, uz lakše postizanje suglasnosti u pregovorima o strateškim prioritetima;
- + EU nastavlja zagovarati Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i ciljeve održivog razvoja na globalnoj razini.
- Bilo bi teže osigurati usklađenost politika održivog razvoja na razini EU-a i nacionalnih politika;
- Rizik da EU i države članice neće moći ostvariti svoje obveze u pogledu održivosti te nemogućnost osiguravanja provedbe na razini država članica;
- Pojedinačno djelovanje država članica u određenim ključnim područjima umjesto snažnijeg koordiniranog djelovanja na razini EU-a moglo bi utjecati na jedinstveno tržište i globalnu konkurentnost;
- Rizik da ostvarenje ciljeva bude u raskoraku s političkom obvezom EU-a u pogledu ciljeva održivog razvoja.

Scenarij 3.: Stavljanje većeg naglaska na vanjsko djelovanje i konsolidacija postojeće ambicije u pogledu održivosti na razini EU-a

Vanjsko djelovanje imalo bi prioritetno mjesto u kontekstu ciljeva održivog razvoja. S obzirom na to da je EU već predvodnik u mnogim aspektima povezanim s ciljevima održivog razvoja, mogao bi staviti veći naglasak na pomoć ostatku svijeta da uhvati priključak i istodobno raditi na poboljšanjima na razini EU-a.

Naše socijalno tržišno gospodarstvo postalo je prepoznatljivo obilježje EU-a i omogućilo je gospodarstvima država članica EU-a da ostvare bogatstvo i opće blagostanje zahvaljujući snažnim sustavima socijalne skrbi. Razina standarda zaštite okoliša u EU-u već sada je među najvišima u svijetu, a i naša poduzeća prednjače u odnosu na svoje globalne konkurente. Osim toga, EU se smatra utvrdom slobode i demokracije sa stabilnim institucijama utemeljenima na vladavini prava i aktivnim civilnim društvom. EU bi stoga mogao odlučiti snažnije promicati svoje postojeće okolišne i socijalne standarde te standarde

upravljanja u okviru multilateralnih pregovora i trgovinskih sporazuma.

EU bi mogao i dodatno intenzivirati suradnju s ključnim međunarodnim organizacijama i forumima, kao što su Ujedinjeni narodi i Međunarodna organizacija rada, Svjetska trgovinska organizacija, skupina G20 te nadzorna tijela multilateralnih sporazuma u području okoliša, radi promicanja EU-ovih vanjskopolitičkih ciljeva utemeljenih na vrijednostima.

Podrška multilateralizmu – s Ujedinjenim narodima u središtu – i transparentnim i pouzdanim međunarodnim odnosima i dalje bi imala prioritetno mjesto među stajalištima EU-a.

Što bi to moglo značiti u praksi

- ✓ Uključivanje ciljeva održivog razvoja u vanjske politike EU-a nastavlja se, uzimajući u obzir različite potrebe i interes partnera, dok su unutarnje prilagodbe relativno ograničene;
- ✓ EU redovito dostavlja detaljna izvješća i prati napredak u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja u području vanjskog djelovanja EU-a na međunarodnoj razini u Ujedinjenim narodima;
- ✓ U slučaju ažuriranja EU-ovih sporazuma o slobodnoj trgovini i pregovora o budućim trgovinskim sporazumima, stavlja se prema potrebi pojačani naglasak na poglavlja o održivosti te se ona učinkovito provode;
- ✓ Podupire se provedba Globalne strategije za vanjsku i sigurnosnu politiku EU-a i novog Europskog konsenzusa o razvoju;
- ✓ Čvršće europske politike u području obrane, svemira, sigurnosti i migracije promiču se kao poticajne politike za pojačani vanjskopolitički program održivog razvoja;
- ✓ Podupiru se novi oblici održivog financiranja i razvoja, primjerice Plan za vanjska ulaganja.

Prednosti i nedostatci

- + EU svoje resurse usmjerava na one zemlje ili regije kojima je pomoć najpotrebnija i istodobno prilagođava politike na razini EU-a uključivanjem ciljeva održivog razvoja bez posebnog strateškog okvira;
- + Vanjsko djelovanje EU-a uskladeno je s ciljevima promicanja održivosti, demokracije, ljudskih prava, vladavine prava i temeljnih sloboda u svijetu.
- Postoji opasnost da bi taj pristup mogao narušiti političku vjerodostojnost EU-a i njegovu vodeću ulogu kod kuće i u svijetu u odnosu na Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030. i ciljeve održivog razvoja, u trenutku kada je multilateralizam pod pritiskom; univerzalnost Programa Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030., koji EU aktivno promiče, jedno je od njegovih ključnih obilježja;
- EU propušta mogućnost razviti pozitivnu viziju budućnosti Europe utemeljenu na održivosti;
- EU ne iskorištava svoju početnu prednost kako bi standarde održivosti EU-a učinio svjetskom normom te postoji opasnost da bi koristi održivog rasta na globalnom tržištu mogao ostvariti netko drugi;
- Opasnost da se konsolidacijom postojeće politike EU-a u pogledu ciljeva održivog razvoja neće ispuniti rastuća očekivanja i ambicije građana.